

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ—ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ—ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΤΡΑΠΕΖΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

Ἐὰν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπολογισθῇ ἡ διὰ τῶν ἀλλήλο-
χρέων λ/σμῶν καθ' ἅπαν τὸ ἐμπόριον κίνησις τῶν κεφα-
λαίων, θὰ ἐξεπλήττετο ἕκαστος ἐπὶ τῇ σμικρότητι τῶν
νομισματικῶν ἐν τῇ ἐμπορικῇ συναλλαγῇ προμηθειῶν. Ὁ
ἀλληλόχρεος λ/σμός εἶναι μέθοδος, διὰ τῆς ὁποίας μεταβι-
βάζονται τὰ κεφάλαια ἀπὸ χειρὸς εἰς χεῖρα ἄνευ τῆς μεσο-
λαβῆσεως νομισμάτων. Ἄρκει ἀπλή συνενόησις καὶ ἰδοῦ
μεταξὺ τῶν συμβαλλομένων ἀνοίγονται βιβλία, ἐν μιᾷ τῶν
ἁποίων σελίδι ἐγγράφονται αἱ πιστώσεις καὶ ἐν ἑτέρᾳ αἱ
χρεώσεις. Ὄταν ἐπέλθῃ ὁ συμπεφωνημένος ἢ ὁ ἀπὸ συνη-
θείας χρόνος τοῦ συμψηφισμοῦ τῶν ἐκατέρωθεν ἀμοιβαίων
ἀπαιτήσεων, κλείεται ὁ λ/σμός καὶ ἡ διαφορὰ ἀποδεικνύει
τὸν τελικὸν ὀφειλέτην. Ἐκατομμύρια δραχμῶν εἰσάγονται
οὕτω καὶ ἐξάγονται εἰς παντοειδῆ κεφάλαια, χωρὶς νὰ ἀ-
κουσθῇ ὁ ἦχος τοῦ νομίσματος ἐν τοῖς ταμείοις τῶν ἀλ-
ληλοχρεουμένων.

Ἐὰν ἀπὸ τῆς γενικῆς τοῦ καθολικοῦ ἐμπορίου ἐπόψεως
ἐγκύψωμεν ἰδιαιτέρως εἰς τὸν τραπεζικὸν κλάδον αὐτοῦ,
παρατηροῦμεν ὅτι ὁ ἀλληλόχρεος λ/σμός ἀποτελεῖ τὴν
στέγην, οὕτως εἰπεῖν, τοῦ οἰκοδομήματος. Κατ'οὐσίαν διαι-
ρεῖται εἰς τρεῖς μεγάλας κατηγορίας· διότι ἡ πρόκειται περὶ
παραγγελιῶν πρὸς τὸν τραπεζίτην εἰς εἰσπραξίν χρηματι-
κῶν κεφαλαίων, ἡ πρόκειται περὶ προεξοφλήσεων ἐνεργου-
μένων ἐκ χρημάτων ἤδη κατατεθειμένων παρ' αὐτῶ, ἡ

πρόκειται περί ἀμοιβαίων πιστοχρεώσεων μεταξύ τῶν συναψάντων τὴν νομικὴν τοῦ ἀλληλοχρέου λίσμου σχέσιν. Ὡς εἶναι προφανές, ὁ τραπεζικὸς οὗτος μηχανισμὸς ἀρμόζει ἰδιαιτέρως παρ' ὅσοις τόποις καὶ λαοῖς ἡ ἐμπιστοσύνη ἐπήξεν ἤδη τὸν ὄρον τῆς. Ὅταν ἕκαστος εἶναι συγχρόνως καὶ εἰσπράκτωρ τῶν πιστώσεων του καὶ πληρωτῆς τῶν χρεώσεων αὐτοῦ, ἡ τραπεζικὴ τῶν ἀλληλοχρέων λίσμων μεσολάβησις εἶναι ἔργον δευτέρας μᾶλλον ἀνάγκης. Ὅταν ὅμως ἡ ἐθνικὴ οἰκονομία μεταβῆ εἰς τὴν περίοδον τῆς δραστηριωτέρας λειτουργίας τῶν ὀργάνων τῆς, τότε οἱ ὅροι τῆς συναλλαγῆς οὐσιωδῶς τροποποιοῦνται.

Ἡ κυκλοφορικὴ δύναμις τότε περιβάλλεται ἰδιαιτέραν σπουδαιότητα καὶ οἱ ἀλληλόχρεοι τραπεζικοὶ λίσμοι προβιάζονται ἐν τῇ συγκρίσει αὐτῶν πρὸς τὴν διὰ τῶν τραπεζικῶν χαρτοφυλακίων ἐνεργουμένην κυκλοφορίαν (προεξοφλήσεις). Συμβαίνει δὲ ὥστε καθ' ὅσον ἐπιτείνονται οἱ ἀλληλόχρεοι λίσμοι ἐν τῇ τραπεζικῇ τῆς χώρας οἰκονομίᾳ, κατὰ τοσοῦτον καὶ εὐρυτέρα καθίσταται καὶ κατὰ σκοπὸν ἢ περαιτέρω ταύτης ἀνάπτυξις. Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἐκτυλίσσεται κανονικῶς εἰς μεγάλας διαστάσεις ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς, διότι ὑπελογίσθη κατὰ Σεπτέμβριον 1873 ἡ σχέσις τῶν ἐπ' ἀλληλοχρέω λίσμων καταθέσεων ἐν ταῖς τραπεζαῖς τῆς Δημοκρατίας, ἀπέναντι τῶν ὑπ' αὐτῶν ἐνεργουμένων προεξοφλήσεων καὶ προκαταβολῶν, εἰς 66 τοῖς $\frac{1}{10}$. Ἐὰν ἐκ τῆς ὅλης Ὀμοσπονδίας περιορίσωμεν τὴν παρατήρησιν ἐντὸς μόνῃς τῆς πολιτείας New York, ἡ ὑπὲρ τῶν τραπεζικῶν ἀλληλοχρέων λίσμων ἀναλογία τῶν καταθέσεων ἀναβιάζεται ἔτι μᾶλλον, εἰς 83 τοῖς $\frac{1}{10}$. Καὶ προξενεῖ ἀληθῆ ἐκπληξιν ἡ περαιτέρω ἔτι ἀνάπτυξις τῆς ἀναλογίας ταύτης ἐν τῇ τραπεζικῇ κυκλοφορίᾳ τῆς πόλεως New York, διότι ἀναβιάζεται εἰς 95 τοῖς $\frac{1}{10}$! Ἀπέναντι τοιούτων πορισμάτων τῆς ἐν τῷ νέῳ κόσμῳ τραπεζικῆς ζωῆς, ὁ παλαιὸς κόσμος παρέχει δύο ὑποδεεστέρας οὐσιωδῶς ὄψεις κατὰ τὸ 1864, ἐξ ὧν ἡ μὲν εἶναι Ἀγγλική, καθ' ἣν ἡ πρὸς τὰς προεξοφλήσεις καὶ προκαταβο-

λάς σχέσις τῶν ἐπ' ἀλληλοχρέω λίσμων καταθέσεων ὑπελογίσθη εἰς 60 τοῖς $\frac{1}{10}$, ἡ δὲ εἶναι Γαλλικὴ, καθ' ἣν ἡ ἀναλογία αὕτη καταπίπτει ἐν τῇ ἀναλογίᾳ τῶν 22 τοῖς $\frac{1}{10}$.

Ὁ προσεκτικὸς ἀναγνώστης δύναται ἐντεῦθεν νὰ κατασκευάσῃ λίαν εὐχερῶς κλίμακα περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐμπιστοσύνης καὶ τῆς ἐν τῇ τραπεζικῇ μηχανῇ τελειότητος μεταξὺ τῶν ἀνωτέρω προυχόντων ἐν τῷ νεωτέρῳ πολιτισμῷ λαῶν. Τὸ ἀκριβές εἶναι ὅτι, ἀπέναντι τοῦ κατὰ τὴν Εὐρώπην ἀκμάζοντος τραπεζικοῦ μονοπωλίου, ἐν Ἀμερικῇ κατὰ Δεκέμβριον 1873 ὑπελογίζοντο 2.000 τράπεζαι καθ' ὅλην τὴν Ὀμοσπονδίαν, 83 ἐν τῇ Πολιτείᾳ New York καὶ 32 ἐν τῇ πόλει New York. Ὁ ἐπόμενος πίναξ μαρτυρεῖ τὴν εἰς ἑκατομμύρια δολλαρίων σχετικὴν κίνησιν τῶν τραπεζικῶν τούτων συμπλεγμάτων:

	Προεξοφλ. Προκαταβολ.	Καταθέσεις
Ἐν ὅλῃ τῇ Ὀμοσπονδίᾳ	949 (Ὀκτωβρ. 1874)	669 (Ὀκτ. 1874)
ἐν τῇ Πολιτείᾳ New York	286 (Φεβρ. 1874)	244 (Φεβρ. 1874)
ἐν τῇ πόλει New York	133 (Σεπτ. 1873)	111 (Σεπτ. 1873)

Ἐὰν ἀπὸ τοιούτων τραπεζικῶν δεδομένων μεταβῶμεν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν πρακτικὴν, παρατηροῦμεν ὅτι ἡ κατὰ Δεκέμβριον 1873 σχέσις τῶν παρὰ τῇ Ἐθνικῇ Τραπεζῇ καταθέσεων πρὸς τὰς ἐν τῷ χαρτοφυλακίῳ οὐτῆς ἀξίας ἦτο ὡς $7 \frac{1}{10} : 14 \frac{1}{10}$, (ἦτοι εἰς δρ. 7 959 815 : 14 465 233). Ἡ σχέσις αὕτη μαρτυρεῖ τὴν σπουδαίαν ἀπόστασιν, ἣτις ἀναλόγως χωρίζει τὴν τραπεζικὴν ἡμῶν οἰκονομίαν ἀπὸ τῆς ἐν Ἀμερικῇ. Ἡ ἐποψις τῶν τραπεζικῶν γραμματίων δύναται νὰ ρίψῃ ἰδιαιτέρον ἐπὶ τοῦ προκειμένου φῶς, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ ὀπώσοῦν εἰς τοὺς φοβουμένους τὸ πολυάριθμον τῶν τραπεζῶν. Ἐλπίζω δὲ ὅτι θὰ μοὶ ὁμολογήσωσιν οὗτοι χάριν τινα διὰ τὴν κατασκευὴν τοῦ κατωτέρω πίνακος, ὅστις περικλείει λίαν εὐγλώττους εἰς ἑκατομμύρια ἀριθμούς.

Δεκέμβριος 1874	Ἑλλὰς Ἀμερ. Ὀμοσπονδία	Πολιτ. New York
Τραπεζ. Γραμμάτ.	39 δρ.	338 δολάρ.
Χαρτοφυλάκιον	24 »	949 »
Μεταλ. Ἀπηταμ.	19 »	21 »
		24 δολάρ.
		285 »
		13 »

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου δύναται τις νὰ διδαχθῆ πολλά. Ἡ ἀπὸ τραπεζικῶν γραμματίων πλημμύρα, τὴν ὁποίαν ὑποτίθεται ὅτι ἀποσοβεῖ τὸ περὶ τὴν ἐκδοσιν αὐτῶν προνόμιον, ἀποδεικνύεται μᾶλλον ὡς φανταστικὸν πλάσμα τῶν θιασωτῶν αὐτοῦ. Βεβαίως εἰς καθιδρύματα ἐνοχα δυνατὸν νὰ συμβῆ κατάχρησις. Ἀλλ' ἡ κατάχρησις εἶναι καρπὸς, ὅστις εἰς ὅλα τὰ κλίματα καὶ ὑπὸ ὅλα τὰ συστήματα δύναται νὰ ὠριμάσῃ. Καὶ ὅμως ἐπὶ τέλους οἱ φυσικοὶ νόμοι τῆς ἀγορᾶς θὰ κατισχύσωσιν· ὅπως δὲ ὁ παράγων ὑποδήματα θὰ ὑποστῆ ζημίας ἐὰν ὑπερακοντίσῃ τὴν παραγωγὴν του, τοιοῦτοτρόπως καὶ ὁ παράγων τραπεζικὰ γραμμάτια θὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸν αἰώνιον νόμον τῆς ζητήσεως καὶ τῆς προσφορᾶς. Ὄταν διὰ τὸ χαρτοφυλάκιον τῶν ἐν New York τραπεζῶν ἀρκεῖ τὸ δωδέκατον εἰς τραπεζικὰ γραμμάτια, τὰ διπλώματα τῶν ἀλλήλοχρέων λισμῶν εἶναι ἱκανῶς ἐπίσημα, ἵνα μὴ ἔχῳσιν ἀνάγκην ἰδιαιτέρας ἐξηγήσεως. Πρὸς τί ἢ διὰ τραπεζικῶν γραμματίων κυκλοφορία, ὅταν ἀρκοῦσι πρὸς τὴν ἀνάγκην τὰ βιβλία τῶν τραπεζῶν; Δὲν δύναμαι οὕτω νὰ παραδεχθῶ μεθ' ὅλα τὰ παράσιτα τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν Τραπεζῆς ἔργα, ὅτι ἡ μεταξὺ τῶν γραμματίων καὶ τοῦ χαρτοφυλακίου αὐτῆς ἀναλογία (39 : 24) δεικνύει τὴν τελικὴν τῆς τραπεζικῆς οἰκονομίας ὁδόν.

Καὶ ἡ ἐποψὶς τῶν νομισματικῶν ἀποταμιεύσεων περιέχει ἰδιαιτέραν ἐπὶ τοῦ προκειμένου σημασίαν. Ὅμοια διαφορὰ μεταξὺ τῶν Ὁμοσπονδιακῶν ἀποταμιευμάτων καὶ τῶν Ἑλληνικῶν. Ἐνῶ τὸ τελευταῖον μόλις καθυστερεῖ κατὰ 5 ἑκατομ. τοῦ χαρτοφυλακίου καὶ κατὰ 20 τῶν τραπεζογραμματίων, ἐν Ἀμερικῇ τὸ μεταλλικὸν ἀποταμίευμα κατὰ μὲν τὴν Ὁμοσπονδίαν εἶναι τὸ 16" τῶν τραπεζογραμματίων καὶ τὸ 45" τοῦ χαρτοφυλακίου, κατὰ δὲ τὴν πολιτείαν New-York εἶναι τὸ ἡμισυ σχεδὸν τῶν τραπεζογραμματίων καὶ τὸ 22" τοῦ χαρτοφυλακίου. Βεβαίως πρέπει ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ὑπολογισμῶν νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν καὶ ἡ περίστασις ὅτι ἐν τῷ τραπεζικῷ συστήματι τῆς Ἀμερικῆς παρὰ τῷ προμνησθέντι μεταλλικῷ ἀποταμιεύματι λη-

τουργεῖ καὶ δημοσίων γραμματίων παρακαταθήκη, ἥτις κατὰ Δεκέμβριον 1874 περιελάμβανεν 80 ἑκατομ. καθ' ὅλας τὰς Τραπεζὰς τῆς Ὁμοσπονδίας. Ἀλλ' ἐνῶ ἐν μέρει ἡ τάξις αὕτη εἰσήχθη, ὅσον ἀφορᾷ τὰ χρεώγραφα, τελευταῖον καὶ παρ' ἡμῖν, οἱ ὅροι τῆς τραπεζικῆς ἐν γένει οἰκονομίας δὲν μεταβάλλονται ἐντεῦθεν. Πάντοτε ἡ κυρία βᾶσις θὰ φέρῃ τὴν σφραγίδα τῶν εὐγενῶν μετάλλων (χρυσὸς ἢ ἄργυρος).

Ἡ ἀνωτέρω σύγκρισις πρέπει νὰ ὀδηγήσῃ μὲχρι τῶν ἀπωτέρων πορισμάτων. Βεβαίως ὅταν πρόκειται περὶ πλοίου, θὰ ἐμπιστευθῶ πλειότερον εἰς τὸ ἔχον ἔρμα ἢ τὸ ἐγκαταλελειμένον εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ πρώτου πλαγίου ἀνέμου. Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι καὶ ἄκων τὴν μεσαιωνικὴν οἰκονομίαν, ἥτις ἀπὸ τοῦ βάρους ἑαυτῆς ἐβάδιζεν εἰς ὅλα τὰ στάδια τῆς ἐργασίας τῆς βραδέως καὶ μετὰ κόπου. Τὸν ἀρχικὸν τύπον τοιαύτης κοινωνικῆς καταστάσεως ἀποτελεῖ ὁ Ἀσιανὸς ἔμπορος, ὅστις σταυροποδητὶ περιμένει τὸ ἀσφαλέςτερον κέρδος. Καὶ ὅμως οἱ ὅροι τοῦ νεωτέρου βίου τῶν ἐθνῶν ἐντελῶς μετεβλήθησαν. Ἡ ζωὴ σήμερον δὲν εἶναι ἀπλή κίνησις, ἀλλὰ ταχύτης. Οὐαὶ δὲ εἰς ἐκεῖνον, ὅστις δὲν προπορεύεται, διότι θὰ καταπατηθῆ ὑπὸ τῶν ὀπισθεν ἐρχομένων.

Πρέπει ἄρα γε νὰ μακαρίσῃ τις τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἡ εὐδαιμονία ἐξηγοράζετο διὰ τῆς ἡρεμίας καὶ ἡ πρόοδος δὲν ἦτο νευρική; Δὲν γράφω περὶ δογμάτων, ἀλλ' ἱστορῶ τὴν οἰκονομικὴν τῆς ἀνθρωπότητος ζωὴν. Εἰς ὅλους, ὅσοι δύνανται νὰ ἀναγνώσωσι τὴν μυστηριώδη βίβλον αὐτῆς, λέγει κατὰ πᾶσαν ἡμέραν «Prend-moy tel que je suis.» Πολλὰ θὰ εἶπη τις, ἀπαιτοῦνται ἐφόδια πρὸς τοὺς νεωτέρους ἀγῶνας αὐτῆς. Δὲν τὸ ἀρνοῦμαι, καὶ βραδύτερον ἔτι πλείονα. Οὕτως, ἐπειδὴ ὁ λόγος περὶ Τραπεζικῆς οἰκονομίας, πρέπει νὰ ἀναγνωσθῆ δις καὶ τρίς καὶ πολλάκις ἡ σελὶς τῶν πορισμάτων αὐτῆς ἐν τῇ εὐρωστοτέρᾳ μερίδι τῆς ἀνθρωπότητος. Ὄταν ἐν τῇ μεγάλῃ Δημοκρατίᾳ τῆς Ἀμερικῆς ἡ βᾶσις τῆς τραπεζικῆς τῶν ἀλλήλοχρέων λισμῶν παρακαταθήκης ἀναβαίνει εἰς 66, 83 καὶ 95 τοῖς % ἐπὶ τῆς ὅλης ἀξίας τοῦ χαρτοφυλακίου, ὅταν αἱ νομισματικαὶ ἀπο-

ταμειύσεις καταβιβάζονται εις τὸ 16" τῶν τραπεζογραμμάτων, ἢ τὸ 25" καὶ 45" τῶν τραπεζικῶν χαρτοφυλακίων, ὅταν ἐπὶ τοιούτοις ὄροις ἡ οικονομικὴ πρόοδος προσεγγίζει πλείοτερον εἰς τὴν ἀλήθειάν της, μετὰ τῆς σταθερότητος ὅσην μαρτυρεῖ ἡ ἐν Ἀμερικῇ πρακτικῇ, ἱκανός, νομίζω, ἀποτελεῖται ἐντεῦθεν φάρος εἰς φωτισμὸν τῶν ἐν τῷ τραπεζικῷ πελάγει ναυτιλλομένων νεωτέρων τῆς τραπεζικῆς ἐπιστήμης θιασωτῶν.

ΑΙ ΑΘΗΝΑΙ ΚΑΤΑ ΤΟΝ 17^{ον} ΑΙΩΝΑ.

Εἶναι περίεργον καὶ συνάμα ἐνδεικτικόν, ὅτι, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Ἰουστινιανὸς κατὰ τὸν 6^{ον} μ. Χ. αἰῶνα κατήργησε τὰς ἐν Ἀθήναις σχολὰς τῆς φιλοσοφίας καὶ τῆς Νομικῆς, παρήλθον ἑπτὰ δλόκληροι αἰῶνες βαθέος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον σκότους περὶ τὰ Ἀθηναϊκὰ πράγματα. Ὅταν ἐπῆλθον οἱ φράγχοι εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἤρχισαν καὶ αἱ Ἀθῆναι τὴν νέαν ἱστορίαν των, διὰ μέσου τῶν ἐξήσθενημένων πλέον ἱπποτικῶν τοῦ μεσαιῶνος τυχῶν. Περίοδος ἀμφίβολος, τὴν ὁποίαν κατὰ τὰ μέσα τοῦ 15^{ου} αἰῶνος συνεπλήρωσεν Μωάμεθ ὁ Β', ὁ ἐν δυοὶ περίπου ἔτεσι (1453—1455) κατακτῆσας τὰς δύο κλασσικὰς τοῦ Ἑλληνισμοῦ πόλεις, τὴν Κωνσταντινούπολιν ἤτοι καὶ τὰς Ἀθῆνας.

Ποῖαι αἱ περιπέτειαι τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πληθυσμοῦ κατὰ τὴν μακρὰν ταύτην ἐποχὴν, δύναται ἕκαστος νὰ κρίνῃ ἐκ τῆς ἱστορίας ὄλων τῶν ἐρειπίων τῆς ἀνθρωπότητος. Καὶ ὅμως τὰ Ἀθηναϊκὰ ἐρείπια οὐδέποτε ἦσαν ἐντελῶς ἔρημα. Ἐπλανῶντο πάντοτε ἐντὸς αὐτῶν ἀπὸ αἰῶνος εἰς αἰῶνα διάδοχοι τῆς ἀρχαίας ἐκείνης φυλῆς, ἧτις ἀπὸ τόσο μικρᾶς γωνίας τῆς γῆς ἐξήσκησε τῆς αὐτῆς ἐπὶ τῆς ὅλης οἰκουμένης ἐπιρροήν. Ἐνα αἰῶνα μετὰ τὴν Ὀθωμανικὴν κατάρκτησιν ἐπισκεφθεὶς τὰς Ἀθῆνας ὁ Καβασίλας, ὑπελό-

γισεν τὴν μὲν περιφέρειάν των εἰς 7 Ἰταλικά μίλια (ἀντὶ τῆς ἐξ 25 ἀρχαίας) τὸν δὲ πληθυσμὸν των εἰς 12 χιλ. κατοίκων, ἐν οἷς ὑπῆρχε καὶ ἀριθμὸς τρις Ἰουδαϊκῶν οἰκογενειῶν ἐγκατεστημένων ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Φαίνεται ὅτι ὁ πληθυσμὸς οὗτος ἠλαττώθη ἐν τῷ ἐπομένῳ αἰῶνι, διότι ὑπελογίζετο ὑπὸ προσώπων ἀξιοπίστων, διαμεινάντων κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Ἀθήναις, εἰς 8—9 χιλ. «Εἶναι δὲ ἀκόμη, ἔλεγεν ὁ Σρον (1674 μ. Χ.) πόλις αἱ Ἀθῆναι ἱκανῶς μεγάλη καὶ ὡραία, μεθ' ὅλην τὴν πρεσβυτικὴν ἡλικίαν της καὶ μεθ' ὅλους τοὺς πολέμους, ὅτινες τῶσάκις συνέτριψαν αὐτήν. Ἐὰν εἶναι δεῖγμα προφανές τῆς ἀσταθείας τῶν πραγμάτων τοῦ κόσμου τούτου ἢ μετὰπτωσις μεγάλων πολιτειῶν εἰς εὐτελεῆ χωρία καὶ ἢ ἀναβίβασις καλυβῶν εἰς τὴν δόξαν ἰσχυρῶν πόλεων, ἐπίσης εἶναι ἀπόδειξις τῆς Κυριαρχικῆς Προνοίας, ἧτις ὑπερασπίζεται καὶ συντηρεῖ ἡμᾶς, ἢ μετὰ τόσας φοβερὰς καὶ καταστρεπτικὰς ἀναστατώσεις ὑπῆρχε ἔτι πόλεως τόσον ἀρχαίας.»

Ἡ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οικονομικὴ παραγωγὴ τῶν Ἀθηναίων, ἀνάλογος πρὸς τὴν δύναμιν καὶ τὸν φωτισμὸν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς πόλεως, μόνον ἐμμέσως δύναται νὰ μελετηθῇ. Βεβαίως ἡ ἀρχαία ναυτικο-γεωργικὴ τῆς Ἀθηναϊκῆς δημοκρατίας βιομηχανία ἀπὸ πολλῶν αἰῶνων εἶχεν ἀπολέσει τὸ ἕτερον αὐτῆς σκέλος, περιορισθεῖσα εἰς τὴν στοιχειώδη ἐκείνην καλλιέργειαν τῆς γῆς, τὴν ὁποίαν ἐπέτρεπεν ἡ βαρβαρότης τῶν χρόνων. Ἐν τούτοις ἡ πρὸς τὴν ὑπαιθρον ζωὴν τῆς ἐξοχῆς πατροπαράδοτος τῶν Ἀθηναίων τάσις ἠκολούθησε πάντοτε τὴν αὐτὴν διεύθυνσιν. Ὅπως ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τοῦ Περικλέους οὕτω καὶ κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα μ. Χ. αἱ ἐπαύλεις τῶν Ἀθηναίων ἔχουσι τι χαρακτηριστικόν. Ὅτε περὶ τὰ 1670 ὁ Jacques Paul Bahin ἐπεσκέφθη τὰς Ἀθῆνας, εὔρε παρὰ τὸν Ἰλισσὸν, μέχρις ἡμισείας ὥρας ἐν τῇ ὀπισθεν τοῦ Λυκαβητοῦ κοιλάδι, «ποσότητα κήπων ὡραιότερων τῶν περὶ τῶν Ἀθηναίων καὶ εὐρυτέρων, ἐξ οὗ καὶ ὁ Πausanias ἀναφέρει, ὅτι ὑπάρχει θέσις παρὰ τὰς Ἀθῆνας ὀνομαζόμενος Κ ἢ π ο ι (πιθανῶς οἱ νῦν Ἀγγ(μπ)

ελόκηποι). "Εκαστος κήπος ἔχει οἰκίαν καὶ πλείστοι μεταξὺ αὐτῶν περιέχουσι ὑψηλοὺς τετραγώνους πύργους εἰς ὑποδοχὴν τῶν κυρίων των διὰ μέρος τι τοῦ ἔτους.» Ἐν τύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τὸν περιηγητὴν ἡ ἀταξία καὶ ἡ σύγχυσις τῶν δένδρων καὶ ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἔλλειψις δρόμων κανονικῶν, περίστασις τὴν ὁποίαν ἐν πολλοῖς ἔτι καὶ νῦν δύναται τις νὰ καταμαρτυρήσῃ τῇ Ἀθηναϊκῇ ἐξοχῇ.

Μεταξὺ τῶν πολυαρίθμων τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἄστεος πυλῶν ἐσώζοντο ἔτι κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα τρεῖς, μία τῶν ὁποίων ἦτο μεγαλοπρεπεστάτη καὶ στερεωτάτη, προκαλέσασα τὸν θαυμασμόν τοῦ περιηγητοῦ Babin, ὅστις ἀφ' ἑτέρου εὔρε τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν, ἀνάλογον, διὰ τοῦ χρόνου ὅμως, πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ Δικαιάρχου ἀναφερομένην ἐν τῇ ἐπομένῃ φράσει: «Κακῶς (ἡ πόλις) ἐρρυμοτομημένη διὰ τὴν ἀρχαιότητα.» Ἐν τούτοις ὑπῆρχε καὶ μία ἐξάίρεσις πλατυτάτης καὶ ὠραιότητας παρὰ τὴν ἀγορὰν ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν ἰδιαιτέρως σημειοῖ ὁ Babin. "Ὅσον ἀφορᾷ τὰς οἰκίας, μεταξὺ πλείστων πενιχρῶν καὶ ἀπὸ συντριμμάτων ἀρχαιοτήτων κατεσκευασμένων, ὑπῆρχον, λέγει ὁ περιηγητὴς, «καὶ τινες ἱκανῶς ὠραῖαι διὰ τόπον, ἐν τῷ ὁποίῳ δὲν εἶναι ἤδη συγκεχωρημένον νὰ εἶναι τις μεγαλοπρεπὴς εἰς κτίρια». Ἐὰν δὲ κρίνωμεν ἐκ τῶν ὀκτῶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην δημοσίων κρηνῶν τῆς πόλεως, ἡ νεωτέρα ὑδρονομία αὐτῆς, ἀναλόγως πρὸς τὸν πληθυσμὸν τῶν κατοίκων της, καθυστέρει ἐπαισθητῶς μέχρι πρὸ ὀλίγου χρόνου.

Τὸ πρωτεῦον πάντοτε προϊόν τῆς Ἀθηναϊκῆς πεδιάδος ὑπῆρχε καὶ τότε, ὅπως καὶ νῦν καὶ ἐν τοῖς ἀρχαιοτάτοις χρόνοις, τὸ ἔλαιον. Ὁ περιηγητὴς Babin εὔρε ἐν τῇ αὐτῇ καὶ κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα ὑπολήψει τὸ κλασικὸν μέλι τοῦ Ὑμηττοῦ, τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις ἡ παραγωγὴ οὐδέποτε, ἐφ' ὅσον γνωρίζω, ἐξηκριβώθη. Αἱ διαστάσεις τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς τοῦ λιμένος Πειραιῶς κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα περικαλύπτονται ὑπὸ ἱκανῶς δεδικαιολογημένου σκότους. Εἰς τὸ στόμιον αὐτοῦ ἐφύλαττεν εἰς μαρμάρινος λέων καὶ εἰς Ἰούρκος τελώνης, ὅστις πρὸς εἰσπραξίν τῶν τελῶν του

ἐζύγιζε ἐντὸς ἐργμικοῦ οἰκίσκου τὰς ἐπὶ τῶν πλοίων ἐπιβιβαζομένας πραγματείας. Ὅποῖαι ἦσαν αὗται, ὁ περιηγητὴς σιωπᾷ. Ἀλλὰ μέχρι τῶν ἀρχῶν ἔτι τοῦ 19^{ου} αἰῶνος γνωρίζομεν, ὅτι τὸ κύριον ἦτο τὸ ἔλαιον. Ἐτελοῦντο δὲ ἐνώπιον τῶν Ἀθηνῶν αἱ ἐπαναστατικαὶ μάχαι τοῦ 1821 καὶ ἡ ἐλαιο-εξαγωγὴ ἐξηκολούθει σταθερὰ, ἀν καὶ κατὰ διαλείμματα.

Περίεργος εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Babin περιγραφὴ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ ἐν τῷ 17^ῳ αἰῶνι χαρακτῆρος. «Ἐὰν, λέγει, οἱ Ἀθηναῖοι ἀπελάμβανον τὴν ὁποίαν ἄλλοτε εἶχον ἐλευθερίαν, θὰ ἦσαν ἀκόμη τοιοῦτοι ὅποιοι περιγράφονται ὑπὸ τοῦ Λουκᾶ (Πραξ. Ἀποστ. ιζ') — Ἀθηναῖοι δὲ πάντες καὶ οἱ ἐπιδημοῦντες ξένοι εἰς οὐδὲν ἕτερον εὐκαίρουν, ἢ λέγειν τι καὶ ἀκούειν καινότερον. — Ἀκόμη καὶ σήμερον αἰσθάνονται τὴν κλίσιν πρὸς τὸ λέγειν καὶ ἀκούειν τι νέον· καὶ δὲν ἐκληρονόμησαν τὴν περιέργειαν ταύτην μόνον ἐκ τῶν προγόνων αὐτῶν, ἀλλ' ἐπίσης καὶ μεγάλην τινα. περὶ ἑαυτῶν ἰδέαν, μεθ' ὅλην ἔστω τὴν δουλείαν των καὶ τὴν ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν ἀθλιότητα καὶ πτωχείαν».

Ἡ πενία τοῦ Ἀθηναϊκοῦ λαοῦ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην ἐλκύει τὰ ζωηρὰ τῆς γραφίδος τοῦ Babin χρώματα. Ἐὰν, λέγει, ὁ Σόλων βλέπων τὰς Ἀθήνας ἐν ὄλῳ τῷ μεγαλείῳ των ἀπεχάλει αὐτὰς μέγα καὶ π λ ο ὄ σ ι ο ν νοσοκομεῖον, περιέχον τόσους ἀθλίους ὅσους ἡ πόλις κατοίκους, κατὰ μείζονα λόγον δύναται τις νὰ εἴπῃ σήμερον ὅτι εἶναι μέγα καὶ π τ ω χ ὸ ν νοσοκομεῖον περιέχον τόσους ἀθλίους ὅσους ἡ πόλις Χριστιανούς. Καὶ ὅμως, προσθέτει κατωτέρω ὁ περιηγητὴς, «ὑπάρχουσιν ἔτι καὶ νῦν ἐν Ἀθήναις ἔμποροι Ἕλληνες πλούσιοι, περιουσίας πλείονος τῶν 50,000 σκούδων. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν ἐπιστήμην ἀπήντησα ἐκκλησιαστικὸν εἰδότα ὅπως οὖν τὴν Λατινικὴν γλῶσσαν, ὑπάρχουσι δὲ ἱκανοὶ εἰδότες τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν. Ἡ Ῥητορικὴ καὶ ἡ Φιλοσοφία δὲν ἐφυγαδεύθησαν ἐντελῶς ἐκ τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὠμίλησα μετὰ τοῦ κυρίου Δημητρίου Βενιτζέλου (Benizzeles), ὅστις, μαθὼν ἀμφοτέρας ἐν Βενετίᾳ, ἐδίδα-

σκεν αὐτάς ἐν τῇ πατρίδι του εἰς δύο ἢ τρεῖς μόνον ἀκροατάς.

Ἡ ἀγαμία τοῦ ὠραίου φύλου ὑπῆρξεν ἐνδεικτικώτατον τῆς ἐποχῆς ἐκείνης σύμπτωμα. Ἐντὸς πληθυσμοῦ, ὅστις, ὡς προερρέθη, μόλις ἀνεβιβάζετο εἰς 8—9 χιλ. κατοίκων, παρετήρησεν ὁ Βαβίη πολλά μοναστήρια καλογραϊῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἰδίως περιγράφει τὸ Μέγα Μοναστήριον, ἐκ τοῦ ὁποίου πιθανῶς κατάγεται ὁ νῦν παρὰ τὴν ὁδὸν Ἑρμοῦ ὁμώνυμος Ναός, ὅστις ὅμως οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὴν κατὰ τὸν 17^{ον} αἰῶνα κινήσαν τὸν θαυμασμὸν τοῦ περιηγητοῦ ὠραιότητα. Ἡ μοναχικὴ τοῦ ὠραίου φύλου ζωὴ ἐξετείνεται ἀπὸ τῶν Μονῶν μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν οἰκιῶν. «Ἐν πολλαῖς, λέγει ὁ Βαβίη, οἰκογενεαῖς ὑπάρχει κόρη, ἣτις, ἀπαρνουμένη τὸν γάμον, μένει μὲν μεταξὺ τῶν οἰκειῶν, περιβάλλεται δὲ ἐνδυμα καὶ κάλυμμα τῆς κεφαλῆς μαῦρα, ὡς τὰ τῶν καλογραϊῶν, πρὸς τὰς ὁποίας δὲν βλέπω μεγάλην διαφορὰν, διότι καὶ αἱ μὲν καὶ αἱ δὲ δὲν ζῶσι κατὰ μόνας, ὅλος δὲ ὁ κόσμος εἰσέρχεται ἐν τοῖς Μοναστηρίοις, ὅπως ἀγοράσῃ ὑφάσματα καὶ ζώνας, τὰς ὁποίας αἱ μοναχαὶ κατασκευάζουσι πρὸς πορισμὸν τῶν μέσων τῆς ζωῆς».

Ἡ πρὸς τὸν μοναχισμὸν σπουδαία αὕτη τάσις τοῦ Ἀθηναϊκοῦ πληθυσμοῦ ἐξηγεῖ σημαντικωτάτην ἐννοιαν τῆς περιορισμένης οικονομικῆς τοῦ τόπου δυνάμεως. Πόσον ἔκτοτε ἀνεπτύχθη αὕτη, δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τῶν σκέψεων μέτρου. Οὐχὶ ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' ἐν ἀπάσῃ νῦν τῇ Ἀττικῇ δὲν ὑπάρχει πλέον Μονὴ γυναικεία. Ἡ εὐρωστία ἐν γένει τοῦ δένδρου τοῦ πληθυσμοῦ εἶναι πόρισμα πολλῶν οικονομικῶν ὄρων, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἡ ἐλευθερία, ἡ νόμιμος τάξις, ἡ περιουσία καὶ ἡ ὑγιεινὴ τοῦ πνεύματος (ἐπιστήμη) καὶ τοῦ σώματος (βιωτικὴ) ἀμοιβαίως ἐξηγοῦνται καὶ ὑποστηρίζονται. Τὸ ὠραιότερον κλίμα ἀνευ τῆς ἰσχυρᾶς τούτων ἐπικουρίας δουλεύει εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς στασιμότητος καὶ ἀπισθοδρομήσεως. Ἐνῶ δὲ, καθὼς ἔλεγεν ὁ Ἀριστοτέλης, ἀνέκαθεν ἡ ἀτμοσφαῖρα τῆς

Ἀττικῆς καὶ ἰδιαιτέρως τῶν Ἀθηναίων ἦτο καλλίστη καὶ καθαρωτάτη, κατὰ τὸν 17^{ον} δὲ αἰῶνα ὁ Βαβίη ἐξύμνει τὴν ὑγείαν τῆς πόλεως, αἰκτεῖρων τὸ ἱατρικὸν ἐν Ἀθήναις ἐπάγγελμα, καὶ μέχρι τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος ἡ Ὑδρα ἐπεμπε τοὺς ἀσθενεῖς τῆς πρὸς ἀνάρρωσιν εἰς Ἀθήνας, — ἀφ' ἑτέρου ὁ πληθυσμὸς τοῦ τόπου σταθερῶς ὠπισθοδρόμει, μέχρις οὗ τὸ σύμπλεγμα τῶν προεκτεθέντων ὄρων ἀνέλαβε τὴν διεύθυνσιν τῶν τυχῶν αὐτοῦ.

ΣΤΡΑΤΙΩΤΙΚΗ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ ΕΠΟΨΙΣ.

Καθ' ὅσον ἡ βιομηχανία ὑποτάσσει τὰς μηχανικὰς τῆς φύσεως δυνάμεις, κατὰ τοσοῦτον ἡ ἰσχύς τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος εἶναι μὲν πάντοτε ζηλωτῆ, δύναται ὅμως εἰς τὴν βιομηχανικὴν κίνησιν νὰ ἀντικατασταθῇ εὐχερέστερον καὶ ὑπὸ βραχιόνων ἦττον ἰσχυρῶν. Ὡστε πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι προδιβαζομένης τῆς μηχανικῆς βιομηχανίας εἰς μείζονα βαθμὸν τελειοποιήσεως, ἀναπτύσσεται καὶ ὁ κύκλος τῆς γυναικείας ἐργασίας. Ὅταν καταστῇ ἐπίσης εὐκόλον νὰ κινῆ τις ῥαπτικὴν μηχανήν, ὅπως καὶ νὰ διευθύνῃ ἀτμοκίνητον, ἡ μεταξὺ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς βιομηχανικὴ διαφορὰ χρόνου μόνον εἶναι δυσκολία, μέχρις οὗ δηλαδὴ τροποποιηθῶσιν αἱ συνήθειαι καὶ ἐπιβληθῶσιν αἱ νέαι ἀνάγκαι.

Μέχρι ποίων ὀρίων δύναται νὰ φθάσῃ ἡ συμμετοχὴ τῆς γυναικὸς εἰς τὰ καθόλου κοινωνικὰ τοῦ ἀνδρικοῦ πληθυσμοῦ ἔργα, προφανῶς ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς φύσεως. Ἄραγε τὰ στρατιωτικὰ ἔργα εἶναι ἐντελῶς πρὸς τὴν γυναῖκα ἀλλότρια, ἢ δύναται μέρος αὐτῶν, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον σπουδαῖον, νὰ δοθῇ καὶ πρὸς τὰς γυναῖκας; Τὸ ζήτημα τοῦτο εἶναι πολὺ σοβαρότερον ἐν τοῖς μικροῖς πληθυσμοῖς ἢ ἐν τοῖς μεγάλοις, διὰ τὸν ἀπλούστατον λόγον, ὅτι ἀυξάνει τὴν στρατιωτικὴν δυνάμειν τῶν πρώτων. Ἐν-

νοῦ ὅτι ἡ δυσκολία εἶναι περὶ τὴν ἐκτέλεσιν καὶ ἀκόμη περισσότερο περὶ τὴν ἐκλογὴν τῶν καιρῶν. Αἱ Ἀμαζόνες π. χ. δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἱστορικὴν περίοδον τῆς ἀνθρωπότητος. Ὄταν ὁμως εἶναι ἐπίσης εὐκόλον εἰς τὴν γυναῖκα νὰ φονεύσῃ διὰ τῆς νεωτέρας τοῦ πολυκρότου ἐφευρέσεως ὅπως καὶ εἰς τὸν ἄνδρα, εἶναι πρόδηλον ὅτι αἱ βαρεῖται ἐποχαὶ τῶν σιδηροφράκτων ἵπποτων δὲν πρέπει νὰ ἐπηρρεάσωσι τὸ ζήτημα τῆς ἐν τῷ μέλλοντι, ὑπὸ ἀμυντικῆς ἢ ἰδίως ἐποψίν, στρατιωτικῆς χρησιμοποίησεως τῆς γυναικός. Ἐὰν ἐν τῷ μεταξὺ πρέπει νὰ ἀφεθῇ εὐρεία κλίμαξ πρὸς ὑπολογισμόν τῶν ἡλικιῶν καὶ τῶν λοιπῶν τῆς οἰκογενείας ὄρων, ὅπωςδῆποτε ἐν γένει ὡς ἀρχή, οὐσιῶδες μέρος τῆς θεωρίας ταύτης δύναται νὰ προβῇ εἰς ἱκανὸν βαθμὸν κατὰ τὰς ἰδιαιτέρας τῶν ἀτόμων περιστάσεις, μέχρι δηλαδὴ τῆς πρακτικῆς διαμορφώσεως τοῦ ζητήματος τῆς χειραφετήσεως τῆς γυναικός, ἥτις, διὰ τῆς βίας δουλωθεῖσα, διὰ τῆς ἰσχύος καὶ θὰ ἐλευθερωθῇ.

Ἡ στρατιωτικὴ γυνή δὲν εἶναι τόσο μυθικὴ ὅσον κοινῶς ὑποτίθεται. Ἐνεφανίσθη εἰς ὅλας τὰς ἐκτάκτους περιστάσεις τῆς πατρίδος, τῆς ὀρησκείας καὶ τοῦ ἀνθρωπισμοῦ. Δὲν ὑπάρχει γωνία τῆς γῆς, ἐν τῇ ὁποία ὁ ἥρωϊσμός τῆς γυναικός δὲν ἐθαυματούργησεν. Ἐὰν ἀφήσωμεν κατὰ μέρος τὰς ἀρχαιοτάτας στρατιώτιδας, εἰς τὰς ὁποίας ὀφείλονται μεγάλων πολλάκις ὀρόνων θεμελιώσεις, ἰδιαιτέρως ἀξιωμακτικὸς εἶναι ἡ Μαργαρίτα σύζυγος τοῦ βασιλέως τῆς Ἀγγλίας Ἐρρίκου Δ', ἥτις ἐπολέμησεν εἰς δέκα μάχας, ὠδήγει δὲ τὸν ἵππον τῆς, λέγει ὁ ἰσχυρὸς δεξιώτερον τοῦ ἐπιτηδειοτέρου ἵππέως, μετεχειρίζετο τὰ ὅπλα ὅπως οἱ καλλίτεροι πολεμισταί, καὶ ἐν περιστάσει ἐνήργησε μετὰ 500 ὑπ' αὐτὴν στρατιωτῶν τὴν αἱματηρότεραν τῶν ἐφόδων.

Ὁ Ἰσλαμισμός, τὸν ὁποῖον συνήθως κατηγοροῦσιν ὡς ἀναβιβάσαντα τὸν γυναικωνίτην εἰς τὸν ὑψηλὸν τοῦ δόγματος βαθμὸν, ἐγνώρισεν περιφήμους ἐν τῇ Ἀραβικῇ ἱστορίᾳ στρατιωτικὰς γυναικῶν πράξεις. Ὑπῆρχεν νόμος τις

ἀγραφος, καθ' ὃν αἱ σύζυγοι καὶ αἱ μητέρες ἔπρεπε νὰ σπεύδωσιν ἐντὸς τῶν μαχῶν εἰς βοήθειαν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἀνδρῶν καὶ τῶν τέκνων των. Ὄταν ἐπολέμει ὁ Ἡράκλειος πρὸς τοὺς Ἀραβας ἐν Συρίᾳ, ὁ γαμβρός του Θωμᾶς φονεύει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης τὸν Ἀβάν υἱὸν τοῦ Σαίπ. Μόλις ὁμως οὗτος ἐξέπνευσε, λέγει Ἀραψ ἱστορικὸς, εὐθὺς ἡ φήμη τοῦ θανάτου του φθάνει εἰς τὴν νεαράν, ἀπὸ ὀλίγων μόλις ἡμερῶν, σύζυγόν του. Δὲν κλαίει αὕτη οὔτε ὀδύρεται ἀλλὰ σπεύδει εἰς τὸ παιδίον τῆς μάχης, τὴν φερέτραν ἐπὶ τῶν ὤμων ἔχουσα καὶ δύο βέλη εἰς τὰς χεῖρας. Διὰ τοῦ πρώτου ρίπτει νεκρὸν τὸν σημαιοφόρον τῶν Ἑλλήνων. «Ἄλλαχ Ακβάρ» (Μέγας ὁ Θεός) φωνάζουσιν οἱ πιστοί. Διὰ τοῦ δευτέρου διαπερᾶ ἕνα ὀφθαλμὸν τοῦ Θωμᾶ, ὅστις αἱματόφυρτος φεύγει ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Πλήρης εἶναι ὁ Ἑλληνισμός ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν κινδύνων αὐτοῦ ἐξ ἐκτάκτων τῆς γυναικός πράξεων. Κατὰ μέρος ἡ ἀρχαιότης, ἀπὸ τῆς Βουβουλίνας μέχρι τῶν ἀνδροκτόνων τοῦ Σουλίου γυναικῶν, τὰ στρατιωτικὰ διπλώματα τῆς γυναικός δὲν καθυστεροῦσι. Μεταξὺ τῶν ὠραιοτέρων θανείζομαι τὸ ἐξῆς ἐκ τῆς μεγάλης τοῦ 1821 Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Περιέχεται ὁλόκληρον ἐν τοῖς ἐπομένοις τῶν ἱερῶν ἐκείνων χρόνων ἐγγράφοις :

« Πρὸς τὴν Σεβ. Δ'. Ἐθνικῆν τῶν Ἑλλήνων Συνέλευσιν.

Κύριοι Πληρεξούσιοι,

Τὸ στάδιον τῆς πολεμικῆς δόξης εἶναι βέβαια κατὰ φυσικὸν λόγον μόνον διὰ τοὺς ἄνδρας· ὅταν ὁμως εἶναι λόγος περὶ σωτηρίας Πατρίδος, ὅταν ὅλη σχεδὸν ἡ φύσις συντρέχει πρὸς ὑπεράσπισίν της αἱ γυναῖκες τῆς Ἑλλάδος ἔδειξαν πάντοτε ὅτι ἔχουν καρδίαν νὰ κινδυνεύσουν συναγωνιζόμεναι ὡς οἱ ἄνδρες, ἢμποροῦν καὶ νὰ ὠφελήσουν μεγάλως εἰς τὰς πλέον δεινὰς περιστάσεις.

Ἡμεῖς γυναῖκα χῆρα, Κύριοι, ἔχω καὶ ἀνήλικα ὀρφανά· τοῦτο δὲν μὲ ἐμπόδισεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἱεροῦ πολέμου μας νὰ πιάσω τὰ ὅπλα καὶ νὰ κινήσω μὲ τοὺς πρωταγωνιστὰς διὰ τὴν ἐλευθε-

ρίαν τοῦ Ἑθνους καὶ πρὸς ἐμφύχωσιν τῶν ἀρχαρίων στρατιωτῶν Ἑλλήνων.

Ἐστάθηκα πρότον εἰς τὰς ἐκστρατείας τοῦ ἀοιδίμου Κυριακούλη ἔπειτα καὶ ἄλλων ἀρχηγῶν, εἰς διάφορα μέρη, οἷον τὴν Εὐρυπον, τὴν στερεὰν Ἑλλάδα, εἰς τὸ Βαλτέτζι, εἰς τὰ Τρίκορφα, εἰς τὸ Ἀλμυρὸν κλπ.

Πόσον δὲ ἐκοπίασα εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἱεροῦ ἀγώνος, καὶ πόσαν ἀπόλαυσιν εἶχα ποτὲ, μαρτυροῦν καὶ τὰ ἀποδεικτικά μου μὲ τὰ ὁποῖα ἠθέλησαν νὰ μὲ τιμήσουν ὁ Κυριακούλης καὶ ὁ στρατηγὸς Κ: Διονύσιος Μούρτζηνος, καὶ ἄλλοι διάφοροι, δίνανται καὶ προφορικῶς νὰ μαρτυρῶσιν ὅσοι τῶν ἐδώ Πληρεξουσίων μὲ εἶδαν εἰς τὰ στρατεύματα.

Ἐν τοσοῦτῳ παρισιάζομαι διὰ τοῦ παρόντος εἰς τὴν Σεβαστὴν ταύτην ὀμύγηριν διὰ νὰ σᾶς παρακαλέσω, Κύριοι, ἂν τὸ στοχάζεσθαι δίκαιον καὶ πρέπον, νὰ λάβεται καὶ περὶ ἐμοῦ, πρόνοιαν τινὰ, ἀναθέτοντες εἰς τὸν κοινὸν πατέρα μας τὸν Κυβερνήτην τὴν ἐκτέλεσιν τῆς αἰτήσεώς μου, τὴν ὁποῖαν ἐλπίζω θέλεται ἀποδεχθῆ εὐμενῶς.

Μένω μὲ τὸ προσῆκόν σέβας.

Ἄργος τῆ 3 Αὐγούστου 1829.

ΣΑΒΕΝΑ ΣΙΑΡΤΙΑΤΙΣΑ.

Ἐπὶ τῆς ἀναφορᾶς ταύτης ἰδοῦ τί ἐγνωμοδοτεῖ ἡ τῆς Συνελεύσεως ἐπιτροπὴ (4 Αὐγούστου 1829).

«Ἐπειδὴ εἶναι ἀξίον τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ν' ἀνταμείβῃ τοιαύτας χωριστὰς πρὸς τὴν Πατρίδα ἀφροσύσας, ν' ἀναγνωσθῆ ἡ ἀναφορὰ ὁλόκληρος ἐπὶ Συνελεύσεως, ἢ ἀποφασίσῃ αὐτὴ ἡ ἰδία τὰ ὀφειλόμενα ἔπαλλα.»

Ἡ Συνέλευσις ἐχαιρέτησεν ἐνθουσιώδης τὴν ἰδέαν. Ἀντιγράφω δὲ κατὰ σκοπὸν τὸ σχετικὸν μέρος τῶν πρακτικῶν αὐτῆς (5 Αὐγούστου 1829).

«Ἡ ἀναφορὰ τῆς Σπαρτιάτιδος ταύτης ὑπέμνησε τὴν ἀρετὴν τῶν ἀνδρείων ἐκείνων γυναικῶν, ἐκθέτουσα τὰς ἐκστρατείας αὐτῆς μετὰ τοῦ ἀοιδίμου Κυριακούλη κατὰ τὴν στερεὰν Ἑλλάδα καὶ εἰς διάφορα μέρη, ὅπου, μὲ τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας, ἐπολέμησεν ἀνδρείως κατὰ τῶν ἐχθρῶν.

«Πολλοὶ τῶν Πληρεξουσίων, αὐτόπται μάρτυρες καὶ συναγωνι-

σταί, ἐβεβαίωσαν τὸν ἀπαραγμάτιστον ἐνθουσιασμόν τῆς νέας Σπαρτιάτιδος, ἥτις, παρουσιασθεῖσα εἰς τὴν Συνέλευσιν, ἐκίνησε τὸν θαυμασμόν καὶ τὸν ἔπαινον ὅλων τῶν Ἀντιπροσώπων».

ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑΙ ΚΑΤΑ ΘΑΛΑΣΣΑΝ ΣΥΜΦΟΡΑΙ,

Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ἡ ναυτικὴ τέχνη ἐγκατέλειψεν τὴν ἀρχαίαν χειμέριον αὐτῆς ἀδράνειαν, πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς καλλιέργειας τῶν ἀνοιχτῶν θαλασσῶν καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους, οἱ κίνδυνοι τοῦ κλάδου τούτου τῆς βιομηχανίας ἐπολλαπλασιάσθησαν εἰς μέγιστον βαθμόν. εἶναι περίεργος δὲ ἡ ἀνάπτυξις τοῦ φαινομένου τούτου, διότι συμβαδίζει πρὸς τὴν πρόοδον αὐτῆς τῆς ναυτικῆς βιομηχανίας τόσον σταθερῶς, ὥστε παρατηρεῖται, ὅτι ὅσον πλειότερους καταπίνει ἡ θάλασσα, τόσον πλειότεροι πατοῦσιν ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς.

Βεβαίως μεγάλην ἔχουσιν ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐπιρροὴν ἀφ' ἐνὸς ἡ τελειοποίησις τῶν ναυτικῶν μεθόδων καὶ ἀφ' ἑτέρου ἡ πυκνότης τῶν διεθνῶν σχέσεων. Ἐν τούτοις μεταξὺ ὅλων τῶν αἰτίων ἡ νεωτέρα ἀνάπτυξις τῶν ἀσφαλειῶν πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ μᾶλλον ἄμεσος βᾶσις, ἐφ' ἧς ἡ ναυτικὴ βιομηχανία ἀντετάχθη θαρραλαία πρὸς τοὺς θαλασσίους κινδύνους. Ἐὰν ἀναλύσωμεν τὸ περιεχόμενον τῆς θαλασσίας ἀσφαλείας, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ κύριον κατ' αὐτὴν εἶναι οὐχὶ τὰ πρόσωπα ἀλλὰ τὰ κεφάλαια. Ἐν περιπτώσει δυστυχήματος οἱ ἄνθρωποι παρέρχονται ὡς σκιαί, διὰ τὰ κεφάλαια ὅμως ὑπάρχουσιν ἀσφαλισταί, οἵτινες ἀποζημιοῦσιν. Ἡ ἐπινόησις αὕτη ἤρκεσεν, ἵνα δώσῃ τὴν δραστηριωτέραν διεύθυνσιν εἰς τὴν ναυτικὴν βιομηχανίαν. Ἡ θάλασσα, ὅπως καὶ ὁ πόλεμος, δεῖται χρημάτων καὶ πᾶ-

λιν χρημάτων. "Όσον αφορά τὰ πρόσωπα, οὔτε ὁ κίνδυνος τοῦ πυρός οὔτε ὁ κίνδυνος τοῦ ὕδατος τὰ ἀπέτρεψε ποτέ ἐκ τῆς ὀρμῆς τοῦ παρόντος καὶ τῶν ἐλπίδων τοῦ μέλλοντος.

Ἡ ἐποψις ἐν τούτοις τῶν θαλασσιῶν ἀσφαλειῶν δεῖται ἰδιαιτέρας ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐρεύνης, διότι περιέχεται ἐν αὐταῖς ποσότης κοινωνικῆς καταχρήσεως, ἀξιοῦσα μέγιστον μέρος εἰς τὰς θαλασσίας συμφοράς. Ἡ κατάχρησις, τὴν ὁποίαν διὰ ζωηρῶν χρωμάτων παρέστησεν ὁ Κ. Plimsol ἐν Ἀγγλίᾳ, συνίσταται εἰς τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἀρχαίας τῶν ἐφοπλιστῶν προνοίας, ἐκ τῆς ὁποίας τὰ ἐνεργὰ πλοῖα διετέλουν εἰς ὅσον ἐνεστί τελειότεραν κατάστασιν. "Όταν ὁμοίως ἢ παρέμβασις τοῦ ἀσφαλιστοῦ ἐξήρесе, τρόπον τινα, τοῦ χρηματικοῦ κινδύνου καὶ τὰ ἤττο, στερεὰ πλοῖα, οἱ ἐφοπλισταὶ αὐτῶν δὲν ἔχουσι πλέον τὸ συμφέρον τῆς ἀρχαίας προνοίας. Τότε καὶ ναῦται καὶ ἐπιβάται ἐθεωρήθησαν ὡς ἀπλᾶι λεπτομέρειαι μηχανισμοῦ, ὅστις διὰ μόνους τοὺς κυρίους τῶν πλοίων καὶ τοῦ φορτίου εἶναι οὐσιώδης.

Τοιαύτη τάσις ἐν τῇ ναυτικῇ βιομηχανίᾳ οὐδαμῶς συμβιβάζεται πρὸς τὴν καθολικὴν τῆς κοινωνίας ἀρμονίαν. Ἐνώπιον τόσον ἰσχυροῦ ὀργανισμοῦ μεταξὺ ἐφοπλιστῶν καὶ ἀσφαλιστῶν, οἱ ἐργάται τῆς θαλάσσης, ἐγκαταλειπόμενοι εἰς τὰς οἰκείας κατ' ἄτομον δυνάμεις, δὲν δύνανται νὰ ἀντιπαλαίσωσιν. Εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἢ παρέμβασις τῆς πολιτείας καθίσταται ἀναπόφευκτος ἐν ταῖς ἐπομέναις κυριώτεραις ἐπόψεσιν αὐτῆς.

Κατὰ τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν πρὸ τοῦ ἀπόπλου πρέπει νὰ ἐπιθεωρῆται τὸ πλοῖον πρὸς βεβαίωσιν τῆς καλῆς καταστάσεώς του. Ἐν τούτοις ἕκαστος ἐννοεῖ, ὅτι πλοῖον πεφορτωμένον παρέχει δυσεπερβλήτους δυσκολίας εἰς ἀκριβῆ τῆς καταστάσεώς του ἔλεγχον. Τὰ ἐπικινδυνωδέστερα μέρη του κρύπτονται ὑπὸ τὸ βάρος ἐντὸς τοῦ ὕδατος, καὶ ἐσωτερικῶς ἢ μετακίνησις τοῦ φορτίου ἐντὸς τοῦ σκάφους εἶναι τι ἀκατόρθωτον διὰ τὰς ἐπισκέψεις. Πρὸς τούτοις πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ κατεπειγότης τῶν ἐμπορικῶν συμ-

φερόντων τὰ ὁποῖα δὲν συμβιβάζονται πρὸς τὴν αἰφνιδίαν ἐν τῷ λιμένι κράτησιν τοῦ πρὸς ἀπόπλου ἑτοιμοῦ πλοίου. Δύο ὅθεν συστήματα παρίστανται ἐπὶ τοῦ προκειμένου, ἢ περιοδικαὶ ὑπὸ τὸ κῦρος τῆς ἀρχῆς ἐπιθεωρήσεις τῶν ἐν ἐνεργείᾳ πλοίων, ἢ κανονικαὶ ὑπηρεσίαι τὰς ὁποίας δύναται νὰ χορηγῇ ὁ ὀργανισμὸς παρατηρητικῆς τινος ἀπὸ ἰδιωτικοῦ συμφέροντος δυνάμεως, ὅστις, γνωστὸς ἐν Ἑλλάδι ὑπὸ τὸ ὄνομα Νηϊογνώμων, λειτουργεῖ ἐν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα, ὡς τὸ Lloyd, Veritas.

Τὸ πρῶτον σύστημα χωλαίνει κατὰ τοῦτο, ὅτι ἀποβάλλει βαθμηδὸν πᾶσαν τὴν ἀξίαν του ἐν χώραις μάλιστα καθ' ἃς ἡ ὑπαλληλοβιομηχανία ἐξ ἱστορικῶν ἢ φυλετικῶν λόγων διατελεῖ εἰς ἐκλυσιν ἢ ἀνικανότητα. Ἡ τελευταία μάλιστα ἐννοια τῆς ἀνικανότητος φαίνεται, ὅτι εἶναι ὁ κληρὸς τοῦ πλείστου μέρους τῆς κυβερνητικῆς ἀναμίξεως ἐν τοῖς βιομηχανικοῖς ζητήμασιν. Ὑπολείπεται τὸ ἕτερον σύστημα, τοῦ ὁποίου ὁ μηχανισμὸς δεῖται ἰδιαιτέρας μελέτης.

Τὸ κύριον κατ' αὐτὸν ἀποτελεῖ ὁ συνεταιρισμὸς ἀνθρώπων εἰδικῆς περὶ τὰ ναυτικὰ ἐμπειρίας. Ἐχοντες οὗτοι τὸ κέντρον τῶν ἐργασιῶν των ἐντὸς ναυτικῆς τινος περιφερείας, διασπείρουσι τοὺς ὑπαλλήλους αὐτῶν καθ' ὅλους τοὺς λιμένας, μεθ' ὧν ἐπιθυμοῦσι νὰ συνάψωσι σχέσεις βιομηχανικάς. Τοιοῦτοτρόπως παρακολουθεῖ ὁ ἀνὰ χεῖρας συνεταιρισμὸς τὴν ὅλην βιωτικὴν, τρόπον τινα, ἐκάστου πλοίου, γνωρίζει τὰς περιστάσεις του ἀπὸ τῆς ναυπηγήσεώς του μέχρι τῆς τελευταίας στιγμῆς καὶ ἀναλόγως τῆς καταστάσεως αὐτοῦ τὸ κατατάσσει ἐν τοῖς νηϊγνωμικοῖς βιβλίοις του. Ἡ κατάταξις αὕτη ἐπιθεωρεῖται κατὰ πᾶν ἔτος καὶ τὰ ἐπ' αὐτῆς πιστοποιητικὰ χρησιμεύουσιν εἰς τὰ μεταξὺ ἐφοπλιστῶν, ναυλωτῶν καὶ ἀσφαλιστῶν συμβόλαια. Τίνος ἐνεκεν ἢ εἰδικῆ αὕτη ἐργασία διὰ περαιτέρω τινὸς ἐπεξεργασίας, καὶ δημοσίας εἰς τὴν δαπάνην συμμετοχῆς, νὰ μὴ χρησιμεύσῃ καὶ ἐπὶ τῆς ἐπικαίρου παρεμποδίσεως τῶν ἀπὸ ἐλαττώματος τοῦ σκάφους κλπ. ἐπικινδύνων πλόων;

Τὸ ζήτημα τῆς ἀνικανότητος πρὸς πλοῦν ἔχει τοιαύτας διαστάσεις, ὅσας ὑποδεικνύουσιν αἱ εἰς ναυάγια τῶν ἀνθρακοφόρων πλοίων τῆς Ἀγγλίας ἐπόμεναι καταστατικάι πληροφορίαι:

1864	844	1866	1150	1868	1014
1865	934	1867	1215	1869	1200

Τῇ ἀληθείᾳ ἐν διαστήματι ἐξαετίας 6357! πλοῖα, ἀφ' ἐνὸς κλάδου τῆς θαλασσίας βιομηχανίας, θυσία εἰς τὴν κοινωνικὴν ἀπρονοησίαν, ἔχουσί τι ἐκπληκτικόν. Ἐκαστος δύναται νὰ συλλάβῃ ἀνάλογον ἰδέαν πρὸς τὰ ἐφ' ὅλης τῆς ναυτικῆς συμβαίνοντα. Τὸ ἀκριβὲς εἶναι, ὅτι ἔπρεπε νὰ ἀναγνωρισθῇ πρακτικῶς τὸ δικαίωμα εἰς τοὺς ναύτας πρὸς διάλυσιν τοῦ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ πλοιάρχου συναλλαγματος ἀπὸ τοιούτων λόγων ἀνικανότητος τοῦ πλοίου, καὶ ὅτι ἔπρεπε νομοθετικῶς νὰ ἀναγραφῇ ἡ εὐθύνη τῶν κυρίων τῶν πλοίων εἰς ἀποζημίωσιν τῶν οἰκογενειῶν τῶν ἐνεκα τῆς κακῆς καταστάσεως τούτων ἀποβαλόντων τὴν ζωὴν ἐπὶ τοῦ πελάγους ἢ ἄλλως ζημιουμένων ναυτῶν καὶ ἐπιβατῶν. Τοιουτοτρόπως ἡ ἀσφάλεια, διατηρουσα τὸ σωτήριον μέρος αὐτῆς ἐν τῇ ναυτικῇ βιομηχανίᾳ, ἠθέλην ἀποβάλλει τὸ καταχρηστικόν, τὸ ὁποῖον εἶναι ἐξίσου βλαβερὸν καὶ πρὸς τοὺς ἀσφαλιστὰς καὶ πρὸς τὰς ἐπὶ τῶν πλοίων κινδυνευούσας ὑπάρξεις.

Ἡ ἐποψις τῶν φορτίων δεῖται ἰδιαιτέρας προσοχῆς, διότι σπουδαία ποσότης ναυαγίων ὀφείλεται εἰς τὴν πέραν παντὸς μέτρου ἐπιβάρυνσιν πλοίων ἀσθενῶν. Πρέπει ἄρα γε νὰ ἐξαρτᾶται ἡ φόρτωσις ἐκ μόνης τῆς κρίσεως τῶν πλοιάρχων, ἢ εἶναι προτιμωτέρα γραμμῆ τις, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, σταθερὰ, ἄνωθεν τῆς ὁποίας ἡ διακριτικὴ αὐτὴ ἐξουσία νὰ σταματᾷ; Ἡ ἰδέα αὕτη ἐγέννησεν ἐν Ἀγγλίᾳ πολλὰς ἀμφισβητήσεις. Ἡ μέση καὶ ἡ μικρὰ τάξις τῆς ναυτικῆς βιομηχανίας κατεξανέστησαν κατὰ τοῦ περιορισμοῦ τῆς φορτωτικῆς δυνάμεως, ὑποστηρίζουσα ὅτι θὰ ἦτο ὁ μόνος τρόπος, ἵνα ἀπορροφηθῶσιν αἱ ἐργασίαι τῶν ὑπὸ τῶν μεγάλων πλοίων. Ἀλλ' εἶναι προφανὲς ἡ ὑπερβολὴ

τοιαύτης ἀξιώσεως. Ὄταν ἡ πεπολιτισμένη ἀστυνομία τῆς ξηρᾶς ἀπαγορεύῃ τὴν ἐπὶ τοῦ ἵππου μέχρι συντριβῆς αὐτοῦ ὑπερφόρτωσιν, δὲν ὑπάρχουσιν ἄρα γε ἱκανοὶ λόγοι, ὅπως ἐμποδισθῶσιν αἱ ἐκ τοῦ ἀμέτρου φορτίου καταποντήσεις τῶν πλεόντων ἀνθρώπων; Καὶ ἡ ἐσωτερικὴ δὲ τοποθέτησις τοῦ φορτίου δεῖται ἰδιαιτέρας ἐπεξεργασίας. Τοιουτοτρόπως ἐπικινδυνωδέστατον εἶναι τὸ φορτίον τὸ κατὰ τὰς διαφόρους κινήσεις τοῦ πλοίου μεταβάλλον θέσιν. Πλεῖστα σιταγωγὰ πλοῖα ὀφείλουσι τὴν καταστροφὴν τῶν εἰς τοιαύτας μετακινήσεις, καθὼς καὶ πλεῖστα ξυλείαν μεταφέροντα κατεποντίσθησαν ἐκ τῶν ἐπὶ τοῦ καταστρώματος δυσκολιῶν αὐτῆς ἐν καιρῷ τρικυμίας.

Ἐὰ πληρώματα τῶν πλοίων πολλὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος ἐξασκοῦσιν ἐπιρροήν. Ἡ τοιαύτη ἢ τοιαύτη κατάρτισις αὐτῶν συνδέεται στενῶς πρὸς τὴν ἐκβασιν τοῦ πλοῦ. Ἐνῶ ἀπαιτεῖται τεχνικὴ ἐκπαίδευσις, ἥτις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐλλεῖπει, τὰ πάντα ἐν τούτοις περιμένονται ἐκ τῆς κοινῆς ἐμπειρίας. Ἐν τῷ μεταξὺ τὰ τρία τέταρτα πολλάκις τοῦ πληρώματος εἶναι ἀνίκανα νὰ ἀντιμετοπίσωσι μετὰ ἐπιστήμης καὶ θάρρους τὸν κίνδυνον, ὅταν προβάλλῃ οὗτος τὴν παγετώδη μορφήν του. Πρέπει δὲ νὰ θεωρηθῶσι τὰ ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου διδόμενα πιστοποιητικὰ μικρᾶς ἐμπιστοσύνης ἄξια, καθὼς καὶ, ἐνώπιον τῆς ζητήσεως τῶν ναυτῶν, ἀμφιβόλου ἐν γένει χρησιμότητος. Καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ πληρώματος παριστᾷ ἰδιαιτέρας δυσχερείας. Ἐὰν ἡ μηχανικὴ μεσολάβησις εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ πλοίου ὑπηρεσίαν κατέστησεν ὀλιγωτέρους ἐργάτας ἀναγκαίους, ὑπερβολικώτατον εἶναι τὸ παράδειγμα τοῦ ἀπὸ Liverpool εἰς τὴν Ἰνδίαν ἐκπλεύσαντος ἀτμοκινήτου 1500 τόνων ὑπὸ τὴν ἐπιστάσιαν ὀκτῶ μόνων ναυτῶν.

Ἡ ἐποψις τῶν δυστυχημάτων συνδέεται ἰδιαιτέρως πρὸς τὴν νέαν τροπὴν τῆς ναυτικῆς βιομηχανίας. Ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ σίδηρος ἐδίωξε τὴν ξυλείαν, ἐκ σπουδαίου κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον μέρους τῆς ναυπηγικῆς, παρέσχεν εἰς τὰς ἐν τῷ πελάγει συγκρούσεις κρισι-

μωτάτην έννοιαν. Το ύδωρ εισέρχεται μετά ταχύτητος τήν όποιαν άγνοῦσι τὰ ρήγματα τῶν ξυλίνων πλοίων ὡς ἐκ τῶν ἰνῶν τοῦ ξύλου καί τῆς φυσικῆς κατά τήν ὑγρασίαν αὐτῶν ἀντιστάσεως. Κατόπιν ὁ σίδηρος ὑπερετιμήθη εἰς τοιοῦτον βαθμόν, ὥστε οἱ ναυπηγοὶ ἀπετάθησαν εἰς τὰς λεπτοτέρας πλάκας, ἵνα καλύψωσι τὰ τῶν πλοίων πλευρά. Ἐάν εἰς τὸ ἐλάττωμα τοῦτο προσθέσωμεν καί τὸ ὑπερβολικὸν μήκος τῶν νεωτέρων πλοίων, εὐκόλως ἀποδεικνύεται ἡ ἔκτασις τῶν τῆς συγχρόνου ναυπηγικῆς ἰδιαιτέρων κινδύνων. Ἀρκεῖ ἡ ἀπλουστερά σύγκρουσις, ἵνα παραλύσῃ τόσον εὐθραυστον μηχανισμόν.

Ἡ βιομηχανικὴ αὕτη κατάχρησις πρέπει ἄρά γε νὰ τεθῆ ὑπὸ τὴν κηδεμονείαν τῆς πολιτείας ἢ νὰ ἐξαρτηθῆ ἀπλῶς ἐκ τῆς αὐτοθεραπευτικῆς τῶν κοινωνιῶν δυνάμεως; Ἡ τελευταία ἰδέα ἀναλύεται εἰς τὸ ἐξῆς θέμα: ὅτι πρέπει νὰ ἀπολεσθῶσι πολλοὶ ἐκ τῆς καταχρήσεως ταύτης, μέχρις οὔ φωτισθῆ ἡ δημοσία γνώμη. Ὅσοι εἶναι ὀπαδοὶ τῆς ἐλευθερίας τῆς βιομηχανίας, ἐννοοῦσιν ὅτι δὲν δύνανται νὰ φθάσωσι μέχρι τοιοῦτου πορίσματος. Καί ὁ διοικητῆς ἐκεῖνος, ὅστις ἐν γνώσει ἀνέχεται τὴν ἀπιστίαν τῶν ναυπηγῶν, ἐξ ἧς κακὴν κακῶς ἀπόλλυνται εἰς τὰ βάθη τοῦ Ὠκεανοῦ τὰ πλάσματα τοῦ Ὑψίστου, ὀλίγον ἀπέχει τοῦ συνενόχου τοσοῦτον φοβεροῦ ἐγκλήματος.

Ἀλλὰ καὶ ἄλλαι ἀστυνομικαὶ ἐνέργειαι ἐξ ἅπαντος εἶναι ἀναπόφευκτοι. Ὅταν ἡ ταχεία τῶν ἀτμοκινήτων κινήσις ἀπειλῆ, ἐν τῷ βαθεῖ σκότει τῆς ὀμίχλης, τὰ προστυχόντα ἀσθενέστερα σκάφη, ἢ κινήσις αὕτη ἠδύνατο ἀπὸ γενικοῦ τινος κανονισμοῦ νὰ μετριασθῆ, ἐν ᾧ χρόνῳ καὶ ἡ πρακτικὴ ἀνάπτυξις τοῦ νυκτερινοῦ φωτισμοῦ δεῖται περαιτέρω ἔτι τελειοποιήσεως. Ἀλλ' ἐνθυμοῦμαι τὴν ἐν ταῖς Ἑλλ. θαλάσσαις καταπόντισιν Ἑλλ. ἰστιοφόρου πλοίου, ἐν πάσῃ τάξει διατελοῦντος, ὑπὸ Ἀγγλικοῦ ἀτμοκινήτου. Οὐδεμίαν φωνὴν εὐσπλαγχνίας ἠκούσθη κατὰ τὰς ὑπερτάτας ἐκείνας στιγμάς. Ἐχρηιάσθη δὲ ἡ τόλμη τῶν δυστυχῶν ναυαγῶν, οἵτινες πνιγόμενοι καὶ μετ' τὸ ἐγχειρίδιον εἰς τὰς χεῖρας ἀνέ-

βησαν ἐπὶ τοῦ ἀτμοκινήτου ἐν τῷ μέσῳ τοῦ τρόμου τῶν στοιχείων. Καὶ ἠνάγκασαν μὲν οὔτοι τὸν πλοίαρχον νὰ στρέψῃ τὴν πρῶραν πρὸς τὸν πλησιέστερον Ἑλλ. λιμένα, ἀλλ' οὐδὲν ἤκουσα ἔκτοτε περὶ τῆς τιμωρίας πλοίαρχου, τὸν ὁποῖον τὸ ὑπὸ τὴν διοίκησίν του κεφάλαιον καθίστα, τρόπον τινα, ἀπαραβίαστον.

ΣΥΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΜΕΣΑ ΕΝ ΑΥΣΤΡΙΑ

ΚΑΙ

Ο ΧΡΥΣΟΣ ΩΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΒΑΣΙΣ.

(Συνέχεια.—Ἰδ. Φύλ. 30ον, Αὐγούστου 1875).

III.

Σπουδαιότατος διὰ τὴν ἐπιτυχῆ διεξαγωγὴν τῆς μεταρρυθμίσεως εἶνε ὁ προσδιορισμὸς τῶν ποσοτικῶν ἀναλογιῶν καὶ τῆς ἀξίας τῶν διαφόρων νέων νομισμάτων καὶ τῶν ὑποδιαρέσεων τούτων καὶ κερμάτων, ὡς καὶ ἡ ρύθμισις τῶν ἀξιῶν τῶν τραπεζικῶν γραμματίων καὶ τῶν τοῦ κράτους. Οἱ προσδιορισμοὶ οὗτοι κατὰ μέγα μέρος ἐξαρτῶνται ἐκ τοῦ νομίμου ὀρισμοῦ τῆς ποσότητος, εἰς ἣν αἱ ἀργυραὶ ὑποδιαρέσεις τοῦ νομίσματος καὶ τὰ κέρματα ἔσονται δεκτὰ κατὰ τὰς πληρωμάς. Ἐν τῷ νέῳ γερμανικῷ νομισματικῷ νόμῳ (ἀρ. 9) ὠρίσθη ἡ ποσότης αὕτη εἰς 20 Μάρκα, ἢ 10 φιορίνια ἀργυρᾶ αὐστριακά. Ἡθέλομεν συστήσει ὅπως παρ' ἡμῖν, ἰδίως κατ' ἀρχάς, ὁ ἀνώτατος ὅρος ὀρισθῆ εἰς ποσότητα μεγαλητέραν καὶ ἐν Ἀμερικῇ, ὅτε τὸ πρῶτον εἰσῆχθη ὁ χρυσὸς ὡς νομισματικὴ βᾶσις, κατὰ τὸ 1853, ὁ ὅρος οὔτος προσδιωρίσθη εἰς 8 δολλάρια, ἐν ἄλλαις δὲ πολιτείαις εἰς ποσὸν ἔτι μείζον. Ἄν λοιπὸν ὁ ἀνώτατος οὔτος ὅρος ἤθελεν ὀρισθῆ εἰς 20 φιορίνια, συνεπεὶα τούτου ἤθελε χρειασθῆ νὰ κυκλοφορῇ ποσὸν ἀνώτερον κερμάτων. Ἐπειδὴ δὲ, ὡς εἶπομεν, δυνάμεθα νὰ διατηρήσωμεν ἀναλλοίωτα τὰ ὑπάρχοντα κέρματα καὶ τὰ χάλκινα, ταῦτα δὲ ὑπάρχουσιν ἐν ποσότητι ἀφθόνῳ, ἡ προπαρασκευὴ πρὸς μετάβασιν εἰς τὴν νομισματικὴν βᾶσιν τοῦ χρυσοῦ πρέπει ν' ἀρχίσῃ

ἐξ ἐκείνου τοῦ εἴδους νομίσματος, τὸ ὁποῖον ἕνεκα τῆς μικρᾶς του ὀνομαστικῆς ἀξίας θέλει χρειασθῆ κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν πλείονα χρόνον καὶ κόπον. Τοιαῦται εἰσὶν αἱ ἀργυραὶ ὑποδιαίρεσεις τοῦ νομίσματος· αὐταὶ ἕνεκα τῆς ἐν τῷ μέλλοντι διαφορᾶς τῆς ὀνομαστικῆς πρὸς τὴν πραγματικὴν αὐτῶν ἀξίαν θέλουσι κυκλοφορεῖ ἐν μόνῃ τῇ ἡμεδαπῇ.

Κατὰ τὸν γερμανικὸν νομισματικὸν νόμον τῶν εἰς πραγματικὴν ἀξίαν κατωτέραν τῆς ὀνομαστικῆς ἐκτυπωτέων ἀργυρῶν νομισμάτων τὸ ποσὸν ὠρίσθη εἰς 10 Μάρκα κατὰ κεφαλὴν τοῦ πληθυσμοῦ τῆς αὐτοκρατορίας· τὸ δὲ ποσὸν τῶν χαλκίνων κερμάτων εἰς $2\frac{1}{2}$ Μάρκα κατὰ κεφαλὴν. Τὸ ὅλον ποσὸν λοιπὸν τῶν νομισμάτων τούτων διὰ πληθυσμὸν 41 ἑκατομμυρίων ψυχῶν δύναται ν' ἀναδιβασθῆ εἰς 500 ἑκατομ. Μάρκα. Τὸ ποσὸν τοῦτο μᾶς φαίνεται ὑπέρογκον, καὶ δὲν πιστεύομεν, ὅτι ἐν Γερμανίᾳ θὰ γείνη χρῆσις τῆς νομίμου ἀδείας. Διὰ τὴν Αὐστρίαν ἠθέλομεν ὀρίσει τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς 100 ἑκατομ. φιορινίων, περιλαμβανομένων καὶ τῶν κερμάτων· ἐπομένως ἤθελε χρειασθῆ νὰ ἐκτυπωθῶσιν ἀκόμη 85 ἑκατομ. ἀκέραια καὶ ἡμίσεα φιορίνια κατὰ τὴν νέαν βᾶσιν. Ὅπως αἱ πρὸς τὴν ἐκτύπωσιν ταύτην προπαρασκευαί γείνωσι μετὰ πάσης δυνατῆς οἰκονομίας, ἤθελεν εἶσθαι σκόπιμον, νὰ μετατυπωθῶσιν εἰς κλάσματα τῆς νέας νομισματικῆς μονάδος τὰ ὑπάρχοντα ἐν τῷ ταμείῳ τῆς Ἐθν. τραπεζῆς ἀργυρᾶ αὐστριακὰ νομίσματα, πρὶν ἢ γείνη ἕτερον βῆμα πρὸς ἄρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῇ τραπεζῇ εὐρίσκονται 70 ἑκατομ. εἰς ἀργυρον, ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν ἐκεῖθεν νὰ ληρθῆ ὀλόκληρον σχεδὸν τὸ ἀναγκαιοῦν ποσὸν, χωρὶς νὰ προκύψῃ δυσχέρειά τις κατὰ τὰς συναλλαγὰς, ἂν καὶ ἐφ' ὅσον δὲν ἀρθῆ ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία. Ἡ ἀμνηχανία, ἡ τυχὸν γεννηθησομένη ἐκ τῆς ἐλείψεως ἀργυρῶν νομισμάτων πρὸς τὰς τελωνιακὰς πληρωμὰς ἠδύνατο νὰ ἀρθῆ, ἐπιτρεπομένου προσωρινῶς, αἱ πληρωμαὶ ἐκεῖναι νὰ ἐνεργῶνται διὰ γραμματίων, συγκαταβαλλομένοι καὶ ποσοστοῦ τινος ἀντιστοιχοῦντος πρὸς τὴν ὑποτίμησιν τῶν ἐν λόγῳ γραμματίων. Μετὰ τὴν περαίωσιν τῆς ἐκτύπώσεως τῶν ἀναγκαίων ἀργυρῶν διαίρεσεων τοῦ νομίσματος ἠδύνατο νὰ γείνη ἀρχὴ ἐκτύπώσεως τῶν χρυσῶν νομισμάτων· καὶ πάλιν ἀρχῆς γενομένης ἐκ τοῦ ὑλικοῦ τοῦ ἐκ χρυσοῦ ἀποθεματικοῦ τῆς τραπεζῆς.

Πρὶν ἢ ὁμῶς εἰσέλθωμεν λεπτομερέστερον εἰς τὸ τελευταῖον τοῦτο ζήτημα, ἄς ρίψωμεν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἐν κυκλοφορίᾳ γραμματίων, συνάμα προῖποτιθέντες, ὅτι τὰ νομίσματα τῆς μελλούσης χρυσῆς

νομισματικῆς βᾶσεως συνίσταται κατὰ τὸ ἥμισυ (τῆς ἀξίας) ἐκ τεσσαροφιορινίων, καὶ κατὰ τὸ ἕτερον ἥμισυ ἐξ ὀκτωφιορινίων. Δεδόσθω λοιπὸν ὅτι ἀποσύρονται 200 ἑκατομ. γραμματίων τῆς ἐπικρατείας· δὲν χρήζει πλείονος ἐπεξηγήσεως, ὅτι κατὰ πρῶτον λόγον θέλουσιν ἀποσυρθῆ τὰ γραμμάτια τοῦ ἐνὸς ἢ τῶν 5 φιορινίων· μόνον δὲ εἰς συμπλήρωσιν τοῦ τυχὸν ἐλείποντος εἰς συμπλήρωσιν, τῶν 200 ἑκατομ., θέλουσιν ἀποσυρθῆ γραμμάτια τῶν 50 φιορ.

Ἡ ἐθνικὴ τράπεζα τῆς Αὐστρίας ἔχει σήμερον (9|21 Ἀπριλίου 1875) εἰς κυκλοφορίαν γραμμάτια ἀξίας 285 ἑκατομ. φιορινίων, καλυπτόμενα ἀπὸ μεταλλικὸν ταμῆυμα 141, 7 ἑκατομ.—χαρτοφυλάκιον πληρωτέον εἰς μέταλλον 9, 3 ἑκατομ.— γραμμάτια τῆς ἐπικρατείας 1, 3 ἑκατομ.—καὶ δάνεια 31, 3 ἑκατομ. Οὐ μόνον λοιπὸν ὑπερβαίνει τὸ μεταλλικὸν αὐτῆς ταμῆυμα τὸ νόμιμον τρίτημόριον, ἀλλὰ δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἕτοιμος εἰς ἐξαργύρωσιν τῶν γραμματίων τῆς, καὶ ἀνεξαρτήτως τῆς τύχης τῆς ἐξ ὀγδοήκοντα ἑκατομμυρίων πρὸς τὸ δημόσιον πιστώσεώς τῆς. Ἐπομένως ἡ σημερινὴ ἔκπτωσις τῆς συναλλακτικῆς ἀξίας τῶν γραμματίων ἀποδοτέα ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ γραμμάτια τῆς ἐπικρατείας. Ἡ κυκλοφορία τῶν διαφόρων ἀξιῶν γραμματίων, ἀποσυρομένων τῶν 200 ἑκατομ. γραμ. τοῦ δημοσίου, ἤθελεν ἔχει ὡς ἑξῆς :

Γραμμάτια	10	φιορινίων τῆς τραπεζῆς	116,5	ἑκατομ.
»	50	» τῆς ἐπικρατείας	120,	
»	100	» » τραπεζῆς	892,4	
»	1000	» » »	884,6	
			<hr/>	
			ἑκατομμύρια	2013,5

Ἄν δεχθῶμεν, ὡς ἀνωτέρω, τὴν ἀνάγκην κυκλοφορίας συναλλακτικῶν μέσων εἰς 658 ἑκατομμύρια φιορινίων, ἤθελε χρειασθῆ ἀκόμη μεταλλικὸν 244, 5 ἑκατομ. φιορινίων, ὅπως προστιθέμενον εἰς τὰ ἐν κυκλοφορίᾳ, ὡς ἐβρέθη, γραμμάτια, συμπληρώσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο. Εἰς τοῦτο δὲ προσθετέον τὸ μεταλλικὸν ταμῆυμα τῆς ἐθν. τραπεζῆς, τὸ ἀναγκαιοῦν εἰς κάλυψιν τῶν κυκλοφορούντων γραμματίων αὐτῆς. Ἄς ὀρίσωμεν τοῦτο διὰ στρογγύλου ἀριθμοῦ εἰς 150 ἑκατομ. φιορίνια· τὸ κανονικῶς ἀναγκαιοῦν ποσὸν νομίσματος ἔσται λοιπὸν 394, 5 ἑκατομ. ἐξ ὧν περίπου 15 ἑκατομ. ὑπάρχοντα ἤδη κέρματα, 85 ἑκατομ. εἰς ἀργυρᾶς ὑποδιαίρεσεις τῆς νομισματικῆς μονάδος, καὶ 294, 5 ἑκατομ. εἰς χρυσόν. Παρατηρητέον

ἀκόμη, ὅτι ἐν περιπτώσει εἰσαγωγῆς τοῦ χρυσοῦ ὡς νομισματικῆς βάσεως, περίπου 80 ἑκατομ. φιορινίων ἤθελον ἐκτυπωθῆ εἰς νομίσματα 8 φιορινίων, τὰ ἑποῖα ἤθελον εἰσέλθῃ εἰς ἀνταγωνισμόν πρὸς τὰ 116 ἑκατομ. γραμματίων τῶν 10 φιορινίων. Ἐπειδὴ ἡ ἔθν. τράπεζα δὲν θέλει τολμήσῃ νὰ ἐκτεθῆ εἰς τὸν ἀνταγωνισμόν τοῦτον (καίτοι τὸ κοινὸν εἶνε πολὺ ἐξοικειωμένον πρὸς τὰ γραμμάτια τῶν 10 φιορινίων) θέλει κρίνει αὕτη βεβαίως σκόπιμον ν' ἀποσύρῃ τὰ γραμμάτια ταῦτα τῶν 10 φιορινίων καὶ τὰ ἀντικαταστήσῃ διὰ γραμματίων 20 φιορινίων. Τότε τὰ συναλλακτικὰ μέσα ἤθελον ρυθμισθῆ κατ' ἀναλογίας λίαν καταλλήλους. Ἦθελον τοῦτέστιν ὑπάρχει ἐκτὸς τῶν κερμάτων ἀργυρᾶ νομίσματα $\frac{1}{2}$ καὶ ἑνὸς φιορινίου, χρυσᾶ νομίσματα 4 καὶ 8 φιορινίων, τραπεζικὰ γραμμάτια 20 φιορινίων, γραμμάτια τῆς ἐπικρατείας 50 φιορινίων, καὶ πάλιν γραμμάτια τῆς τραπεζῆς 100 καὶ 1000 φιορινίων.

Ἐπειδὴ μετὰ θετικότητος δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ὀρισθῆ, ὁποίας ὑποδοχῆς παρὰ τῷ κοινῷ θέλουσι τύχει τὰ νέα χρυσᾶ νομίσματα, καὶ ὅπως ὑπάρχη πρόβλεψις τοιούτων διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον., ἤθελον εἶσθαι φρόνιμον νὰ σχηματισθῆ ἀκόμη κεφάλαιον ἀποθεματικὸν εἰς χρυσᾶ νομίσματα 40 ἕως 50 ἑκατομ. φιορ. Βεβαίως αἱ δαπάναι πρὸς ἀποκατάστασιν τῶν συναλλακτικῶν ἀξιών ἤθελον αὐξήσῃ κατ' ἴσον ποσόν· ἀλλὰ τοῦτο μόνον ἐφ' ἄπαξ, καὶ ἄλλως τε μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον, διότι οἱ τόκοι τοῦ κεφαλαίου τούτου δὲν ἤθελον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ζήτησιν τῆς κατασυναλλαγῆς, ἥτις ἐτησίως ἤθελε καταβάλλεσθαι διὰ προμήθειαν χρυσοῦ πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πληρωμῶν, καθ' ἣν περιπτώσει ἤθελε κατὰ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς συναλλακτικῆς ἀξίας (ἄρσειν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας), διατηρηθῆ ὁ ἀργυρὸς ὡς νομισματικὴ βάσις. Ὅθεν εὐκταῖον, ὅπως τοῦλάχιστον τὸ ἥμισυ τοῦ δημοσίου χρέους πρὸς τὴν ἔθνικὴν τράπεζαν, ἐξ 80 ἑκατομ. φιορινίων, πληρωθῆ ταύτη εἰς χρυσόν, δι' οὗ ἤθελον ἐνισχύσει αὕτη τὸ μεταλλικόν της ταμλευμα δι' ἀπρόσπτους κινδύνους.

Τὸ ζήτημα τοῦτο κυρίως ἐξήρτηται ἐκ τῆς τροπῆς, ἣν ἐν τῷ μέλλοντι θέλει λάβῃ ἡ τραπεζικὴ πολιτικὴ τῆς Αὐстро-Οὐγγαρίας. Ἄν ἐπιμείνῃ ἡ Οὐγγαρία εἰς τὸ διατηρῆσαι ἰδίαν τράπεζαν ἐκδίδουσαν γραμμάτια, ὀλόκληρον τὸ χρέος τῶν 80 ἑκατομ. ὡς εἰκὸς ἀνάγκη νὰ πληρωθῆ πρὸς τὴν Αὐστριακὴν ἔθν. Τράπεζαν· ἂν ὅμως ἐν Οὐγγαρίας ἐπικρατήσῃ ἡ συμφερωτέρα γνώμη, καθ' ἣν τὰ οἰκονομικὰ καὶ πολιτικὰ αὐτῆς συμφέροντα προστατεύονται ἀσφαλέστερον, ἂν

διατηρηθῆ τὸ σημερινὸν σύστημα περὶ τὴν ἐκδοσιν τῶν γραμματίων τούτων, τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ δημοσίου χρέους πρὸς τὴν τράπεζαν, ἥτοι περὶ τὰ 40 ἑκατομ. φιορινίων, ἠδύνατο νὰ ἐκτοκισθῆ καὶ βαθμηδὸν ἐξοφληθῆ χρεολυτικῶς διὰ τοῦ ἐν τῷ μέλλοντι καταστατικῷ προσδιοριστέου ποσοστοῦ συμμετοχῆς τοῦ κράτους εἰς τὰ καθαρὰ κέρδη· Ἀλλήθως τὸ μέχρι τοῦδε καθαρὸν κέρδος τῆς Αὐστριακῆς τραπεζῆς, οὐδέποτε ὑπερβάν τὸ 10% καὶ ἐπὶ μακρὰ ἔτη μόλις φθάσαν κατὰ μέσον ὄρον 7%, μόλις ἤθελε δικαιολογήσει οὐσίαν τοιαύτην· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐξ ἀναλογίας τῶν λοιπῶν μεγάλων τραπεζῶν πρέπει νὰ δεχθῶμεν, ὅτι τὸ καθαρὸν κέρδος τῆς Αὐστριακῆς τραπεζῆς θέλει βαθμηδὸν αὐξήσῃ κατὰ τὰς αὐτὰς ἀναλογίας, καθ' ἃς ἐν τῇ τελευταίᾳ δεκαετίᾳ ἠύξησαν τὰ βιομηχανικὰ καταστήματα, ἡ παραγωγή καὶ τὸ ἐμπόριον, ἴσως δύναται ἐν τῷ νέῳ καταστατικῷ ὅρος τοιοῦτος νὰ κριθῆ ὡς συμβιβασόμενος πρὸς τὸ δίκαιον.

IV.

Κατὰ τοὺς προταχθέντας ὑπολογισμοὺς ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν μόνη τοῦ ἀργύρου ἡ ὑπερτίμησις, οὐχὶ δὲ καὶ ἡ περίστασις, ὅτι ἀπὸ διετίας, ἀρξάμενης τῆς ἐκπτώσεως τῆς τιμῆς τοῦ ἀργύρου, ἡ ὑπερτίμησις αὕτη ἠλαττώθη οὐσιωδῶς, ἡ δὲ τοῦ χρυσοῦ ἔμεινε στάσιμος εἰς τὸν μέσον ὄρον τῆς κατὰ τὸ 1872 τιμῆς αὐτοῦ. Σήμερον ἡ τοῦ ἀργύρου ὑπερτίμησις ἀνέρχεται εἰς $1\frac{3}{4}\%$, ἡ δὲ τοῦ χρυσοῦ εἰς 9%. Τούτων οὕτως ἐχόντων, διὰ τῆς ἄρσεως τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ἐπὶ νομισματικῇ βάσει ἀργυρᾶ ἤθελε μὲν ἐπιτευχθῆ τὸ πλεονέκτημα τοῦ νὰ παύσωσιν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ οἱ περὶ τὴν τιμὴν τῶν συναλλακτικῶν μέσων κυματισμοί, καὶ νὰ ἐκπέσωσι καὶ στερεοποιηθῶσιν αἱ τιμαὶ καὶ τὰ ἡμερομίσθια, ἐφ' ὅσον ἡ στάσις τῶν συναλλακτικῶν μέσων ἐπιδρᾷ ἐπ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἀπέναντι τῆς ἀλλοδαπῆς, κατὰ τὸ πλεῖστον ἀποδεχθείσης ὡς νομισματικὴν βάσιν τὸν χρυσόν, τὰ μειονεκτήματα τοῦ κυματισμοῦ περὶ τὴν ὑπερτίμησιν τοῦ χρυσοῦ ἤθελον ἐξακολουθεῖ. Καὶ ἂν πᾶσαι αἱ διαφοραὶ περὶ τῆς φύσεως τῶν ὑποχρεώσεων τὰς Αὐστρίας, ἀναφορικῶς ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ἐπὶ τίνι νομισματικῇ βάσει εἰσὶ πληρωτέοι οἱ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ὀφειλόμενοι τόκοι, ἤθελον λυθῆ ὑπὲρ τῆς ἀργυρᾶς βάσεως, ἀναποφεύκτως ὅμως ἔνεκα τούτου ἡ πίστις τῆς Αὐстро-Οὐγγαρίας ἤθελε πάθει βλάβην· διότι ἡ πείρα διδάσκει, ὅτι οἱ πιστωταὶ εἰσὶ λίαν εὐπρόσβλητοι, ὅτι ἀγαπῶσι τὴν ἀνεσιν καὶ ἀπεχθάνονται καὶ μικρὰς

ἔστω ζημίας. Πρὸς τούτοις τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον τῆς Αὐστρίας ἠθέλην ἐξακολουθεῖ πάγχον, ἕνεκα τῆς ἐπιζημίου αὐτῆς στάσεως τῆς κατασυναλλαγῆς ἐπὶ τῶν εἰς χρυσὸν πληρωτέων συναλλαγμάτων, τὰ αὐτὰ μειονεκτήματα, ἅτινα ἀδιακῆπως ὑφίσταται, ἕνεκα τῶν κυματισμῶν τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ ἀργύρου σχετικῶς πρὸς τὰ τραπεζικὰ καὶ τῆς ἐπικρατείας γραμμάτια. Ἐνὶ λόγῳ, ἡ ἄρσις τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ἐπὶ ἀργυρᾷ νομισματικῇ βάσει δὲν ἠθέλε παράσχει πλήρη τὸν ἐπιδιωκόμενον καρπὸν. Εἴμεθα τοσοῦτον πεπεισμένοι περὶ τῆς ὀρθότητος τῆς γνώμης ἡμῶν, ὥστε μικρὰν δίδομεν ἀξίαν εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τῶν συναλλακτικῶν ἀξιών (ἄρσις δηλ. τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας) ἐπὶ ἀργυρᾷ νομισματικῇ βάσει· καὶ τοῦτο διότι ἐκ τῆς κινήσεως τῆς ὑπερτιμῆσεως τοῦ ἀργύρου κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη, τῆς εἰρήνης ἀσφαλοῦς παρισταμένης ἐπὶ μακρὸν χρόνον (ἐναντίον τῶν ἐν τισιν ἐφημερίσι περιοδικῶν ἀπειλῶν ἐμπνεομένων ἐκ κερδοσκοπῶν τῶν χρηματιστηρίων), καὶ τῆς ἐν γένει βιομηχανίας δύνανται ἀνακουπτύσθαι ἐκ τῶν τραυμάτων τῆς κρίσεως, νὰ προεικάζη, ὅτι συνεπέια τῆς αὐξήσεως τῶν συναλλαγῶν ἐντός τινων ἐτῶν ἢ ὑπερτίμησις τοῦ ἀργύρου θέλει ἐκλείψει ὀριστικῶς· τούναντιον δὲ ἢ ὑπερτίμησις τοῦ χρυσοῦ θέλει μείνει στάσιμος ἢ καὶ ἀκόμη ὑψωθῆ. Ὅπως λοιπὸν φθάσωμεν εἰς ἐντελῶς κανονικὰς σχέσεις συναλλαγῆς ἐν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ πρὸς τὸ ἐξωτερικόν, ὁ ὅρος τῆς ἀποδοχῆς τῆς χρυσοῦς νομισματικῆς βάσεως κατὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας εἶνε ἀναπόφευκτος. Ἐὰ πρὸς τοῦτο μέσα καὶ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ ἠθέλε πορισθῆ τὸ κράτος ἐκ τῶν μέσων, τῶν παρεχομένων ἐξ αὐτῶν τῶν οἰκονομιῶν, τὰς ὁποίας τὸ μέτρον θέλει συνεπαγάγει, καὶ χωρὶς νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν ἀκόμη τὰ ὑπὲρ πασῶν τῶν ἰδιωτικῶν συναλλαγῶν προκύψοντα πλεονεκτήματα.

Παραδεχόμεθα λοιπὸν, ὅτι ἡ ἄρσις τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας δύνανται νὰ ἐπιτευχθῆ, ἐπὶ μὲν τῇ παραδοχῇ νομισματικῆς βάσεως ἀργυρᾶς, διὰ δανείου 200 ἑκατομ. φιορ. ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ· ἐπὶ δὲ τῇ παραδοχῇ τῆς χρυσοῦς βάσεως, διὰ δανείου 240 ἑκατομ. φιορ. Προθύμως συνομολογοῦμεν, ὅτι ταιαῦται ἐκτιμήσεις ἔχουσιν ἀείποτέ τι τὸ ἀβέβαιον· ἀλλὰ θέτομεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐκτέλεσις τῆς ἄρσεως τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, καὶ ἀφοῦ ἐνεργηθῶσιν ἅπαντα τὰ προπαρασκευαστικὰ μέτρα, δὲν εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐπισπρευσθῆ ὑπερμέτρως· τούναντιον δυνάμεθα, ὡς ἐν Γαλλίᾳ, ν' ἀφήσωμεν ὑπάρχουσαν ἐπὶ τινὰ ἀκόμη χρόνον τὴν ἀναγκαστικὴν κυκλοφορίαν, ἀφοῦ τῇ συνδρομῇ τῆς τραπεζῆς ἀποσύρωμεν γραμμάτια τῆς ἐπικρατείας εἰς ποσὸν ἐ-

παρκές, ὅπως φθάσωσι τὰ χάρτινα συναλλακτικὰ μέσα εἰς τὸ ἄρτιον τῆς ὀνομαστικῆς τῶν ἀξίας. Οὕτω θέλει βαθμηδὸν ἐξοικειωθῆ τὸ κοινὸν πρὸς τὴν νέαν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ δὲν θέλει γεννηθῆ συνώθησις πρὸς τὸ ταμεῖον τῆς τραπεζῆς, καθ' ὃν χρόνον ἐπαναλάβει αὐτὴ τὴν ἐξαργύρωσιν τῶν γραμματίων τῆς. Ἐπειδὴ μέρος τῶν προπαρασκευῶν, ἢτοι ἡ ἐκτύπωσις τῶν νομισμάτων, δύναται ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τοῦ μεταλλικοῦ τῆς τραπεζῆς, ἢ κυβέρνησις ἠθέλε μείνει κυρία νὰ ἐκλέξῃ πρὸς σύναψιν τῶν δανείων τὴν κατάλληλον ἐποχὴν. Ἀφοῦ δὲ ὀλόκληρον τὸ νόμισμα τῆς τραπεζῆς μεταβληθῆ εἰς νομίσματα τοῦ νέου συστήματος, τὰ περιπλέον ἀναγκαιοῦντα ταιαῦτα ἐξ 110 μέχρι 150 ἑκατομ. φιορ. ἠθέλον ἐκτυπωθῆ ἐν βραχεῖ χρονικῷ διαστήματι· ὀλόκληρος δ' ἐν γένει ἡ ἐργασία, χάρις εἰς τὴν εἰσέτι διατήρησιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, θέλει περαιωθῆ ὁ μάλῳς καὶ ὀλιγοδαπανώτερον ἢ ἐν Γερμανίᾳ, εἰς τρόπον ὡς ἢ παρ' ἡμῖν ἐκπτώσις τῶν συναλλακτικῶν μέσων θέλει παράσχει ἐν τοῦλάχιστον ἀγαθόν. Ὅλόκληρος ἡ ἐργασία τῆς ἐξαργυρώσεως τῶν γραμματίων τῆς ἐπικρατείας καὶ τῆς ἄρσεως τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ἔπρεπε ν' ἀνατεθῆ εἰς τὴν ἐθν. τράπεζαν, ἢτις ἐν γένει συγχρόνως ἠδύνατο νὰ ἐπιφορτισθῆ τὴν ταμιακὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἐπικρατείας· ἀφοῦ π. χ. μετατυπωθῆ τὸ μεταλλικὸν ταμῖον τῆς τραπεζῆς, ἃς ἀρχίσῃ τὸ κράτος τὴν ἐκτύπωσιν τῶν ἐπὶ πλέον ἀναγκαιοῦντων νέων χρυσοῦν νομισμάτων, τὰ πρὸς τὴν ὅποιαν ἀναγκαιοῦντα μέσα θέλουσι προμηθευθῆ διὰ δανείου· τὸ ποσὸν τοῦτο ἃς παρκοθῆ κατὰ πρῶτον εἰς τὴν τράπεζαν· αὕτη, ἀκριβῶς παρακαλουθῶσα τὴν στάσιν τῶν νομισματικῶν ἀγορῶν, καὶ λαμβάνουσα ὑπ' ὄψιν τὸ ποσὸν τῆς ἀνάγκης συναλλακτικῶν μέσων διὰ τὸ ἐσωτερικόν, καὶ τοὺς κυματισμοὺς τῆς ὑπερτιμῆσεως τῆς τρεχούσης ἀξίας τοῦ μεταλλικοῦ, ἠθέλην ἀρχίσει ἐξαργυρόνουσα τὰ πρὸς καταστροφὴν προωρισμένα γραμμάτια τῆς ἐπικρατείας. Ἀλλ' ἡ τράπεζα καλυπτομένη ἐν ἀρχῇ διὰ τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας, δὲν ἠθέλην ἀρχίσει ἀμέσως ἐξαργύρωσιν διὰ μεταλλικοῦ· ἀλλ' ἐν ἀρχῇ θὰ ἀντήλλασσε τὰ γραμμάτια τοῦ κράτους δι' ὀμῶν τῆς τραπεζῆς, ἐξαίρεσιν ποιούσα μόνον, ὅσάκις ἠθέλε βεβαιωθῆ ὅτι πρόκειται περὶ πράγματι ὑφισταμένης ἀνάγκης καὶ οὐχὶ περὶ κερδοσκοπίας ἐπὶ τοῦ μεταλλικοῦ. Ἡ λίαν συνετὴ τακτικὴ δι' ἧς ἡ τράπεζα τῆς Γαλλίας, ὑπὸ περιστάσεις πολὺ χείρονας τῶν αὐστριακῶν, ἔχουσα διπλασίαν σχεδὸν κυκλοφορίαν γραμματίων καὶ δεκαπλάσιον ποσὸν δανείων πρὸς τὸ κράτος, κα-

τώρθωσε νὰ φέρη τὰ γραμμάτια της εἰς τὸ ἄρτιον, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ κατὰ τοῦτο ὡς ὑπογραμμός.

Ἐξεταστέον ἀκόμη, ἂν κατὰ τὴν εἰσακτέαν νομισματικὴν βᾶσιν τοῦ χρυσοῦ θέλει διατηρηθῆ τὸ σημερινὸν σύστημα ἐκτύπωσης καὶ ἡ αὐτὴ ἀναλογία ἐσωτερικῆς ἀξίας.

Ἐὰν, κατὰ τὴν ἄρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ἐν Γαλλίᾳ, διατηρηθῆ ἡ διπλῆ νομισματικὴ βᾶσις ἐν ταῖς ἐπικρατεῖαις τῆς λατινικῆς νομισματικῆς συμβάσεως, οὐδὲν τὸ ἄτοπον νὰ διατηρηθῆ ἡ σημερινὴ ἐσωτερικὴ ἀξία κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν τῶν νομισμάτων τῶν 4 καὶ 8 φιορινίων· διότι ἕνεκα τῆς ἐκπτώσεως τῆς ἀγοραίας τιμῆς τοῦ ἀργύρου ὁ χρυσὸς ἤθελεν ἐκρεύσει ἐκ Γαλλίας, καὶ τὸ συνάλλαγμα ἤθελεν ἀποβῆ εὐνοϊκώτερον διὰ τὴν Αὐστρίαν. Ἀλλὰ δυνάμεθα μετὰ θετικότητος νὰ προῖδωμεν, ὅτι ἡ φορὰ τῶν πραγμάτων ἐστὶ ἰσχυροτέρα τῆς ὑπὲρ τῶν ἀργυρῶν ταλλήρων προκαταλήψεως τῶν Γάλλων καὶ ὅτι, ἢ ἡ λατινικὴ νομισματικὴ σύμβασις θὰ διαλυθῆ, ἢ ἡ Γαλλία θ' ἀναγκασθῆ νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν ἀργυρᾶν νομισματικὴν βᾶσιν. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει κίνδυνος θέλει ἀπειλήσει τὰ αὐστριακὰ χρυσὰ νομίσματα ἐκ μέρους τῆς Γερμανίας, διότι τὰ αὐστριακὰ νομίσματα τῶν 8 φιορινίων περιέχουσι κατὰ 10 κάραντάνια ἀνωτέραν εἰς χρυσὸν ἀξίαν ἐσωτερικὴν παρὰ τὰ ἀντίστοιχα γερμανικὰ νομίσματα. Τὸ Γερμανικὸν «διπλοῦν στέμμα» (Doppelkrono) ἐξ εἰκοσι μάρκων, περιέχει ἐσωτερικὴν ἀξίαν εἰς χρυσὸν κατὰ 31 λεπτά (Centimes) μικροτέραν τῶν 2½ φράγκων εἰς χρυσόν. Ἡ Αὐστρία λοιπὸν ἐξ ἑνὸς ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ δὲν θὰ δύναται νὰ προσδοκᾷ προσροὴν ἐκ τῶν χωρῶν τῆς λατινικῆς νομισματικῆς συμβάσεως, ἐξ ἑτέρου δὲ θὰ ἔχη νὰ φοβῆται, ὅτι τὰ χρυσὰ τῆς νομίσματα ἐπὶ τῇ παραμικρᾷ παραλλαγῇ τοῦ συναλλάγματός ἤθελον ἐξαχθῆ πρὸς ζῆμιαν αὐτῆς εἰς Γερμανίαν ὑπὸ κερδοσκοπῶν. Ἐπειδὴ πρὸς τούτοις ἐτησίως ἡ Αὐστρία ἔχει νὰ ἐνεργῇ μεγάλας πληρωμὰς πρὸς τὴν Γερμανίαν, καὶ ὁ ἕτερος μέγας κάτοχος Αὐστριακῶν χρεογράφων, ἡ Ὀλλανδία, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῆς Γερμανικῆς ἀγορᾶς καὶ νομισματικῆς πολιτικῆς ἐντὸς διετίας θέλει μεταβῆ εἰς τὴν χρυσὴν νομισματικὴν βᾶσιν, θεωροῦμεν συμφερώτερον τῇ Αὐστρίᾳ τὸ νὰ παραιτήσῃ τὴν πρὸς τὸ λατινικὸν νομισματικὸν σύστημα προσέγγισιν, καὶ νὰ ἐκτύπῃ τὰ χρυσὰ τῆς νομίσματα τῶν 4 καὶ 8 φιορινίων κατ' ἀναλογίαν τῆς ἐσωτερικῆς ἀξίας τῶν γερμανικῶν χρυσῶν. Οὕτω τὸ αὐστριακὸν νομισματικὸν σύστημα ἤθελε κατασταθῆ ἀλληλεθνὲς ἐν ταῖς πρὸς τὴν Γερμανίαν συναλλαγαῖς ἀφωμοιωμένον.

Διὰ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς ἐπὶ μετρητοῖς συναλλαγῆς καὶ τῆς παραδοχῆς τῆς χρυσῆς νομισματικῆς βᾶσεως θέλουσι ἀληθῶς πάθει ζῆμιαν τινὰ ἐκεῖνοι οἱ παραγωγεῖς, οἱ ὅποιοι ἐκ τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας καὶ τῆς ἐκπτώσεως τῆς τρεχούσης τιμῆς τῶν συναλλακτικῶν μέσων ἐπετύγχανον κέρδος τι ἀθέμιτον, σπεύδοντες νὰ προσαρμώσωσι τὰς τιμὰς αὐτῶν πρὸς τὰς τῆς παγκοσμίου ἀγορᾶς, ἐνῶ αἱ τοῦ μικροῦ ἐμπορίου τιμαὶ καὶ τὰ ἡμερομισθία βραδέως παρηκολούθουν. Ἀλλ' ἀνεξαρτήτως τῆς σκέψεως, ὅτι ἡ ζῆμια αὕτη, κυρίως εἰπεῖν, ἀφαιρεῖ κέρδος ἀθέμιτον, μόνον ἅπαξ αὕτη θέλει ἐπέλθει, ἐνῶ ἐξ ἀντιθέτου ἅπαξ διὰ παντός αἴρονται αἱ ζῆμια, αἱ προκύπτουσαι διὰ τὴν παραγωγὴν ἐκ τῆς ἐλαττώσεως τῆς ὑποτιμῆσεως τῶν συναλλακτικῶν μέσων. Διότι εἰς πᾶσαν ὑψωσιν τῆς ὑπερτιμῆσεως τοῦ νομίσματος ἀνταποκρίνεται ὠρισμένη πτώσις αὐτῆς. Ἀνεξαρτήτως τῶν μικρῶν καθημερινῶν παραλλαγῶν ἀπὸ τοῦ 1849 μέχρι σήμερον διακρίνονται ἐννέα ταυταῖς ταλαντεύσεις, κατὰ τὰς ὁποίας ἡ παραγωγὴ ἕνεκα τῆς πτώσεως τῆς τρεχούσης τιμῆς τοῦ ἀργύρου, τῶν ἡμερομισθίων διατηρουμένων ὑψηλὰ, ἐζημιούντο, ὅσα προηγουμένως ἐξ ἀντιθέτου λόγου εἶχον κερδίσει. Συνεπεία τῆς ἄρσεως τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας αἱ τιμαὶ τοῦ μικροῦ ἐμπορίου ἐπὶ τινὰ χρόνον, καὶ μέχρις οὗ ὁ συναγωνισμὸς συνεπαγάγῃ τὴν ἐξίσωσιν, θέλουσιν ἐκπέσει ἔτι μᾶλλον ἢ αἱ τιμαὶ τοῦ μεγάλου ἐμπορίου, διότι ὀλιγώτερον ἐπηρεάζονται ἐκεῖναι ἀμέσως ἐκ τῶν τιμῶν τῶν παγκοσμίων ἀγορῶν· καὶ τὰ ἡμερομισθία θέλουσι ἐκπέσει ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων λόγων κατωτέρω τοῦ ποσοστοῦ τῆς ὑπερτιμῆσεως τῶν μεταλλικῶν συναλλακτικῶν μέσων· ἐκ τούτου ὅμως οἱ ἐργάται δὲν βλάπτονται ἐν τῇ παραγωγικῇ αὐτῶν ἰκανότητι· διὰ τῆς εὐθυνίας δὲ τῶν ἡμερομισθίων καὶ τῆς σταθερότητος τῆς τρεχούσης τιμῆς τῶν συναλλακτικῶν μέσων ἡ παραγωγὴ θὰ εὐρεθῆ εἰς εὐχερεστέραν θέσιν νὰ συναγωνισθῆ πρὸς τὴν ἀλλοδαπήν. Οὕτως ἡ βιομηχανικὴ δραστηριότης καθ' ὅλου θέλει λάβει ἐν Αὐστρίᾳ νέαν ὄθησιν καὶ ἀνάπτυξιν. Τῇ συνδρομῇ τῆς χρυσῆς νομισματικῆς βᾶσεως ἐν γένει τόσον ἡ διεθνὴς πίστις, ὡς καὶ αἱ συναλλαγαὶ τῆς Αὐτρο-Οὐγγαρίας μετὰ τῶν ἰδίων ἐμπορικῶν χώρας θέλουσι λάβει νέαν τροφήν. Τὸ δὲ δημόσιον ταμεῖον θέλει ὠφελῆθῃ, διότι βασιμῶς δυνάμεθα νὰ πιστεύωμεν, ὅτι τὰ μέχρι τοῦδε κονδύλια τῶν ἐσόδων δὲν θέλουσιν ἐλαττοῦσθαι κατὰ τὸ ποσοστὸν τῆς ὑπερτιμῆσεως τῆς τρεχούσης ἀξίας τῶν νομισμάτων. Ἀκριβῶς ἐκ τῆς περιστάσεως ταύτης προκύπτει τὸ οἰκονομικῶς ἐκτελεσθὲν τοῦ μέτρου,

διότι ἂν αἱ δαπάναι εἰς προμηθεῖαν ἀργύρου, ἐπὶ πληρωμαῖς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἤθελον καλύψει τοὺς τόκους δανείου, προωρισμένου εἰς ἄρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας ἐπὶ βάσει, ἀργυρᾶ τοῦτ' αὐτὸ ἤθελε συμβῆ καὶ ἂν ἡ ἀναγκαστικὴ κυκλοφορία ἀρθῆ ἐπὶ νομισματικῆς βάσει χρυσῆ. Ἡ ἐπικράτεια ἤθελεν εἰσπράττει τοὺς φόρους καὶ λοιπὰ εἰσοδήματα εἰς χρυσόν, οὕτω δὲ ἤθελεν ἀπαλλαγῆ τῶν μεγάλων δαπανῶν τῆς προμηθείας χρυσῷ διὰ τὰς ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πληρωμάς. Συνάμα δὲ ἤθελε λυθῆ ζήτημα ἐπιδημιολογικῶς ζωτικῶς εἰς τὴν πίστιν τῆς Αὐστρο-Οὐγγαρίας· δηλ. ἂν οἱ τόκοι τῶν χρεογράφων τοῦ κράτους καὶ τῆς βιομηχανίας μετὰ τὴν εἰσαγωγὴν τῆς χρυσῆς νομισματικῆς βάσεως καὶ τὴν ἄρσιν τῆς ἀναγκαστικῆς κυκλοφορίας θὰ πληρῶνται ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ὀλλανδίᾳ εἰς ἀργυρον ἢ εἰς χρυσόν. Παραδεχόμεθα ἀδιστακτικῶς, ὅτι ἡ Αὐστρία, ὅπου τὸ γράμμα τῶν συμβάσεων δὲν ὀρίζει ἀναμφιβόλως τὴν πληρωμὴν εἰς χρυσόν, ὑποχρεοῦται εἰς πληρωμὴν δι' ἀργύρου. Ἀλλ' ἄλλο εἶναι τὸ ζήτημα τοῦ νομίμου, καὶ ἄλλο τὸ τοῦ ὠφελίμου. Ἡ Αὐστρο-Οὐγγρική μοναρχία, ὁ σκαπανεὺς τοῦ πολιτισμοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἐπὶ πολλὰς ἔτι γενεὰς θὰ χρειασθῆ εἰς ἐκπλήρωσιν τῆς ἐκπολιτιστικῆς αὐτῆς ἐντολῆς κεφάλαια τῆς δύσεως· λέγομεν λοιπόν, ὅτι θέλει στηρίξει τὴν πίστιν αὐτῆς ἐπὶ βάσεως ἀσφαλοῦς, παρέχουσα ἑαυτὴν ὅσον ἔνεστι εὐκόλον ἀπέναντι τῶν ἀλλοδαπῶν ἀγορῶν τῶν κεφαλαίων, καὶ ἂν ἡ συμπεριφορὰ αὕτη ἤθελε προκαλέσει προσωρινὰς θυσίας.

Ἐπειδὴ εἰς προπαρασκευὴν τῆς μεταρρυθμίσεως, οἷαν ἐχνογραφήσαμεν, θέλουσι χρειασθῆ ἔτη τινα, καλὸν νὰ γείνη γρήγορα ἀρχὴ ἐκτυπώσεων, καὶ πρὸς τοῦτο ἐπιζητηθῆ ἡ κύρωσις τῶν ἀναγκαίων νόμων· διότι διὰ χρονοτριβῶν κατὰ τὴν σημερινὴν λίαν κατάλληλον στιγμὴν οὐδὲν θὰ κερδίσωμεν, ἀλλὰ πολλὰ δυνάμεθα νὰ ἀπολέσωμεν.

(Ἐκ τῆς Allgemeine Augsburger Zeitung).

Μετάφρασις ΣΤ. ΣΤΡΑΙΤ.

ΧΡΩΜΑΤΙΣΤΑ ΕΚ ΒΑΜΒΑΚΟΣ ΥΦΑΣΜΑΤΑ (ΤΣΗΤΙΑ).

ἐξ αὐτοῦ ἐνδυμασίαν. Ὅταν οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπεσκέφθησαν κατὰ πρῶτον τὸ Μεξικόν, εὔρον ἐν αὐτῷ συνήθη τὴν ἀπὸ βάμβακος ὑφαντικὴν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἐν τῷ μεγάλῳ κόσμῳ τῆς ἀρχαιότητος ἡ Ἰνδία πρέπει νὰ θεωρηθῆ ὡς ἡ κλασσικὴ πατρίς τῆς βαμβακουργίας. Γνωρίζομεν ἤδη ἐκ τοῦ Ἡροδότου, ὅτι «τὰ δένδρα τὰ ἄγρια αὐτόθι φέρει καρπὸν εἰρία καλλονῆ τε προφέροντα καὶ ἀρετῆ τῶν ἀπὸ τῶν οἴων καὶ ἐσθῆτι οἱ Ἰνδοὶ ἀπὸ τούτων τῶν δένδρων χρέονται». Καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας πρέπει νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι τρεῖς χιλιάδας ἔτων ἀριθμεῖ ἡ βαμβακουργία, χωρὶς νὰ κρύψωμεν τὴν ἀπορίαν ἡμῶν, ὅτι εἰς τὰς παραδόσεις τοῦ ἀρχαιοπρεπεστάτου Σινικοῦ ἔθνους μόλις πρὸ δλίγων αἰώνων ἀναφαίνεται ἡ οὐσιωδῶς Ἀσιατικὴ αὕτη τέχνη.

Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ποικιλομόρφου χρωματιστικῆς ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἐνδυμασίας κέκτηται ἐγγύτερα πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν χώραν μνημεῖα, τὰ ὅποια ὀφείλονται εἰς τὸν προμνησθέντα πατέρα τῆς ἱστορίας. Ἐν ὄντι ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει ὅτι «ἔθνεα δὲ ἀνθρώπων πολλὰ καὶ παντοῖα ἐν ἑωυτῷ ἔχει ὁ Καύκασος, τὰ πολλὰ πάντα ὑπ' ὄλης ἀγρίως ζῶντα, ἐν τοῖσι καὶ δένδρα φύλλα τοιῆς δεῖδεας παρεχόμενα εἶναι λέγεται. Τὰ τρίβοντας τε καὶ παραμίσγοντας ὕδωρ, ζῶα ἑωυτῆσι εἰς τὴν ἐσθῆτα ἐγγράφειν. Τὰ δὲ ζῶα οὐκ ἐκπλύεσθαι, ἀλλὰ συγκαταγερᾶσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ, καθάπερ ἐνυφανθέντα ἀρχήν». Ἐκ τῆς περιόδου ταύτης τοῦ Ἡροδότου εἶναι δύσκολον νὰ ὑποθέσωμεν τὰ χρώματα τῶν ἐγγραφέντων ἐπὶ τῆς ἐσθῆτος ζῶων τοσοῦτον στερεὰ, ὥστε «συγκαταγερᾶσκειν τῷ ἄλλῳ εἰρίῳ», ἐν οἷ τυπωταὶ τοῦ Καυκάσου δὲν ἐγνώριζον τὰς στερεωτικὰς οὐσίας, ὡς τὸ ριζάριον καὶ ἄλλα, mordants παρὰ τοῖς ὑφαντοτυπωτικοῖς ἐν γένει καλούμενα.

Ἀλλὰ καὶ ὁ Πλίνιος ἀπομνημονεύει ἡμῖν περιεργωτάτην ἐκθεσιν τοῦ εἶδους τούτου τῆς βιομηχανίας, ὅπως κατὰ τὴν ἐποχὴν του ἐξήσκειτο αὕτη ἐν Αἰγύπτῳ: «Ἐσθῆτες καὶ λευκὰ ἐπικαλύματα χρωματίζονται ἐν Αἰγύπτῳ διὰ τινος

Αἱ χῶραι ἐκεῖναι, αἵτινες αὐτοφυῆ ἔσχον τὸν βάμβακα, πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς αἱ πρῶται καλλιεργήσασαι τὴν

παραδόξου μεθόδου· ἀφοῦ ἐγγράψωσιν ἐπ' αὐτῶν σχεδιάσματα οὐχὶ διὰ χρωμάτων ἀλλὰ δι' ἀφανῶν τὸ κατ' ἀρχὰς βαφικῶν ὑλῶν, βυθίζουσι κατόπιν ἐπὶ τινα χρόνον τὰ ὑφάσματα ἐντὸς χύτρας περιεχούσης εἰς ὑγρὰν καὶ ζέουσαν κατάστασιν χρῶμα, τὸ ὁποῖον, ἂν καὶ εἶναι ἐν καὶ μόνον, κατορθῶναι νὰ ἀναφαίνωνται ἐπὶ τῶν ἐμβαπτομένων ὑφασμάτων ὅλοι οἱ προηγούμενοι διάφοροι χρωματισμοί, συνεπεία μετουσιαστικῆς τινος λειτουργίας, διότι ἐνῶ ὑποτίθεται ἀναμφιβόλως, ὅτι τὸ ζέον χρῶμα ἤθελεν συμμίξει τὰ ἐπὶ τῶν ἐσθῆτων πρὶν ἐγγραφέντα, παράγει ἀπ' ἐναντίας αὐτὰ ζωηρὰ καὶ στερεότατα». Ἄλλ' ἡ μεγάλη αὕτη ἀπορία τοῦ Πλινίου ἐξηγεῖται πάνυ εὐχερῶς σήμερον. Τὸ ἐν τῇ χύτρᾳ ζέον χρῶμα καθ' ὅλην τὴν πιθανότητα φαίνεται ὅτι ἦτο ἐρυθρόδανον (ριζάριον), τὸ ὁποῖον, ὡς γνωστὸν, ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ἐπενεργῇ ἐπὶ τῶν χρωμάτων ἀνευ φόβου συγχύσεως αὐτῶν, συντελοῦν δραστηρίως εἰς τὴν ἐκφραστικωτέραν ζωηρότητα καὶ στερέωσιν των.

Ἐκ τῶν προηγούμενων ἱστορικῶν πληροφοριῶν ἐξάγομεν, ὅτι ἡ ἐπὶ τῶν ὑφασμάτων ποικιλόμορφος χρωματιστικὴ ἐνηργεῖτο διὰ γραφίδος. Ἡ δὲ ἰδέα αὕτη ἐνισχύεται ἔτι μᾶλλον ἐξ ἀρχαίων δειγμάτων τῆς βιομηχανίας ταύτης ἐν Ἰνδία, ἥτις καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ἐγίνωσκεν οὐ μόνον τὴν χρῆσιν τῶν στερεωτικῶν οὐσιῶν ἀλλ' ἀκόμη καὶ ἰδίας μεθόδους ἀντὶ τῶν σημερινῶν ἀντιδραστικῶν οὐσιῶν, resisting pastes παρὰ τοῖς Ἀγγλοῖς ὑφαντοτυπωταῖς καλούμενα.

Σήμερον ἵνα χρωματίσωσι τὴν βᾶσιν κυανοῦ ὑφάσματος, ὡς πενταχρόου περσικοῦ καὶ ἄλλων τοιούτων, πρὶν ἢ βυθίσωσιν αὐτὸ ἐν τῇ δεξαμενῇ τοῦ Ἰνδικοῦ (indigo), τυπῶν οὐσι προηγούμενως ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος τὸ αἰτούμενον δείγμα, ἐμβαπτοντες τὸν κύλινδρον ἐντὸς χημικῆς τινος προπαρασκευῆς, ἥτις ἀποξηραιομένη ἔχει τὴν ιδιότητα νὰ ἀνθίσταται κατὰ τοῦ Ἰνδικοῦ χρώματος ὡς καὶ ἄλλων. Οἱ Ἰνδοὶ ἀντὶ τῆς χημικῆς ταύτης οὐσίας εἶχον καὶ διατηροῦσιν ἀκόμη ἐν χρήσει δύο μεθόδους, ἐξ ὧν ἡ

μὲν συνίσταται εἰς τὴν διὰ χειρὸς ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος ἐγγραφήν τοῦ αἰτουμένου δείγματος, ἐμβαπτομένης τῆς γραφίδος ἐντὸς ἀναλελυμένου κηροῦ, ἡ δὲ, ἐν χρήσει μόνον πρὸς τὰ σφαιροειδῆ σχήματα, ἀπετελεῖτο σφιγγομένων στερεῶς διὰ κλωστῆς τῶν προσηκόντων τοῦ ὑφάσματος μερῶν εἰς κόμβους. Κατ' ἀμφοτέρας τὰς μεθόδους ἡ ἐπομένη ἐμβαφή εἰς τὸ γενικὸν χρῶμα, φυσικῶς τῷ λόγῳ, ἐξήρει τὰ ὑπὸ τοῦ κηροῦ ἢ τῶν κόμβων κατειλημμένα μέρη τοῦ ὑφάσματος. Πόσον ὁμως αἱ μέθοδοι αὗται ἦσαν βραδυκίνητοι!

Ἐν τῷ καταστήματι τῆς ἐν Mulhouse περιφήμου Βιομηχανικῆς Ἑταιρίας ὑπάρχουσι δείγματα ἀρχαίων Ἰνδικῶν ὑφασμάτων, ἐκ τῶν ὁποίων δείκνυται ἡ ἐφαρμογὴ τῆς βραδυπόρου ἐκείνης βιομηχανίας. Βλέπει τις ὑφάσμα ἐζωγραφισμένον διὰ κηροῦ πρὶν ἔτι βαφῆ, ἄλλο βεβαμμένον μὲν μηκέτι δὲ ἀπὸ τοῦ κηροῦ ἀποπλυθὲν, καὶ οὕτω καθεξῆς καθ' ὅλους τοὺς περιοδικούς τῆς τέχνης σταθμούς. Μεταξὺ τῶν βιομηχανημάτων τούτων ὑπάρχουσι τινὰ ἐξεγείροντα τὸν θαυμασμὸν μέχρι τοῦ βαθμοῦ, ὥστε νὰ νομίζωσιν οἱ δόκιμοι παρατηρηταί, ὅτι πρέπει ταῦτα νὰ ᾧσι ἔργα βασιλοπαίδων καὶ ἐν γένει προσώπων ὑψηλῆς καὶ πολυδαπάνου ἀνατροφῆς ὡς ὅπως ἀπρόσιτα παρὰ τοῖς κοινοῖς ἐργάταις. Μεταξὺ τῶν πολλῶν ἐν τῷ προμνησθέντι καταστήματι ἀρχαιοτήτων ὑπάρχει καὶ τι παραπέτασμα κλίνης βασιλικῆς, μήκους ἐξ ὑαρδῶν καὶ πλάτους τριῶν, ἡ ἐργασία τοῦ ὁποίου, πρὸς διαγραφὴν τοῦ σχεδιάσματος κατὰ τὴν Ἰνδικὴν διὰ κηροῦ μέθοδον, ἀπήτησε κατὰ τοὺς ὑπολογισμούς τῶν εἰδημόνων τὴν ἐπὶ τεσσαράκοντα τοῦλάχιστον ἔτη ἐργασίαν μιᾶς καὶ μόνης χειρὸς.

Ὡς ἰδιαιτέρα λεπτομέρεια τῆς ἱστορικῆς ταύτης ἐπόψεως δύναται νὰ σημειωθῇ καὶ ἡ ἐπομένη διαφορὰ τῶν ἀρχαίων μεθόδων ἐπὶ τῆς περὶ τὰ ὑφάσματα χρωματιστικῆς. Χρῶματα τινὰ σήμερον, ἀφοῦ τυπωθῶσιν ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος, πρέπει, πρὶν ἢ βυθισθῶσιν ἐντὸς τῆς στερεωτικῆς οὐσίας, νὰ διέλθωσι δι' ἄλλης τινος χημικῆς σκευασίας

πρὸς δξύδωσιν των. Ὅθεν ἡ ἐργασία αὕτη ἐκτελεῖται ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ ἀπωτάτῃ Ἀνατολῇ κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Περιβάλλεται ὁ Ἰνδὸς τὸ ὕφασμα περὶ τὴν ὀσφὺν αὐτοῦ καὶ περιμένει ἐκ τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ἰδρώτος τοῦ σώματος του τὴν ἀπαιτούμενην ὀξειδωσιν τῶν χρωμάτων. Καὶ ἀληθῶς, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῆς ἐμπειρικῆς, ἡ Ἰνδικὴ αὕτη μέθοδος ἐπιτυγχάνει πληρέστατα τὴν ἐπιθυμητὴν τῶν χρωμάτων σκευασίαν διὰ ζῶντος, τρόπον τινα, χημικοῦ ἐργαστηρίου.

Ἡ χρωματικὴ ἐπὶ τῶν ὕφασμάτων βιομηχανία μεταβάσα ἐκ τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὴν Δύσιν διὰ τῆς Μεσογείου θαλάσσης ἤρχισεν ἰδίως νὰ καλλιεργῆται ἐν Εὐρώπῃ ἀπὸ τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἐν Ἀγγλίᾳ αἱ πρῶται δοκιμαί χρονολογοῦνται μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1676—1696. Κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο ἔτος συνεστήθη παρὰ τὸν Τάμεσιν ἐν Richmond τὸ πρῶτον ὕφασματο-χρωματιστήριον ὑπότινος Γάλλου. Μετ' ὀλίγα ἔτη συνεστήθη ἕτερον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Essex, μετὰ αἰῶνα δὲ σχεδὸν, τῷ 1768, ἡ βιομηχανία αὕτη ἐγκατέστη εἰς Lancashire, ἐνθα ἀποτελεῖ σήμερον ἓνα τῶν σημαντικωτέρων κλάδων τῆς Ἀγγλικῆς παραγωγῆς. Ἐκ τότε αἱ ἐπιστημονικαὶ καὶ τεχνικαὶ ἀνακαλύψεις διεδέχθησαν ἀλλήλας μετὰ τосαύτης κανονικότητος καὶ ἀφθονίας, ὥστε ἡ ἐν λόγῳ βιομηχανία ἔλαβεν ἐκπληκτικὰς διαστάσεις εἰς τὴν σύγχρονον βιομηχανικὴν οἰκονομίαν ὅλου τοῦ συμπλέγματος ἐκείνου τῆς ἀνθρωπότητος, τὸ ὁποῖον συνδέει τὸ κραταῖον τοῦ Ἀγγλικοῦ ἔθνους ἐμπόριον.

Μένει πάντοτε ὑπὸ ἐξέτασιν κατὰ πόσον, μεταξὺ τῆς συγχρόνου ἄκρας κατὰ τὴν Ἰσπερίαν Εὐρώπην τελειότητος τῆς χρωματιστικῆς ἐπὶ τῶν ὕφασμάτων βιομηχανίας καὶ τῆς ἀρχαϊκῆς ἐκ τῆς ἀπωτέρας Ἀνατολῆς, αἱ κατὰ τὴν Ἑλλάδα χωραὶ ὠφελήθησαν ἔστω καὶ παροδικῶς, ἐκ τοῦ προεξηγηθέντος βιομηχανικοῦ ρεύματος. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ἡ κοινὴ ἐν χρήσει παρὰ τοῖς Ἑλλησι λέξις «Τζήτι», εἰς πληθυντικὸν ἀριθμὸν «Τζήτια», ὑπενθυμίζει τὸ Τουρκικὸν μεταξωτὸν ὕφασμα «Τ ζ η τ α ρ ί». Τὸ ὕφασμα τοῦτο

ἀπομιμηθέντες πρὸ πολλῶν ἐτῶν ἔμποροι τινες, διὰ τυπώσεων ἐπὶ βαμβακεροῦ ὕφασματος, ἐπωνόμασαν ἐν τῇ ἀγορᾷ τῆς Κιπόμεως Τουρκιστί, Τζηταρί-Βασμά. Φαίνεται δὲ ὅτι κατόπιν διὰ περικοπῆς τῆς πρώτης λέξεως παρεισήχθη τὸ ἤδη ἐπικρατοῦν ὄνομα τῶν ποικιλοχρῶν ὕφασμάτων, «Τσήτια», τὰ ὁποῖα ἐν τούτοις οἱ Ἀγγλοὶ ὀνομάζουσι Calico print ἐκ τῆς Ἰνδικῆς πόλεως Calicut, καὶ οἱ Γάλλοι Ἰνδιάννα, προφανῶς ἀμφότεροι ἀπὸ τῆς Ἰνδικῆς καταγωγῆς τῆς ἐν λόγῳ βιομηχανίας.

Ὡς προερρέθη, ἡ κυριωτάτη σήμερον ἐστὶα τῆς βιομηχανίας ταύτης πρέπει νὰ θεωρηθῇ οὐσιωδῶς Ἀγγλική. Ἀκολουθεῖ τὴν ὅλην βαμβακουργικὴν ἀνάπτυξιν, κατὰ τὴν ὁποῖαν γνωστὸν εἶναι, ὅτι ἐν γένει προπορεύεται. ἡ Ἀγγλικὴ δραστηριότης. Ἡ πρόοδος ἐπὶ τῆς χρωματιστικῆς τῶν βαμβακερῶν ὕφασμάτων βιομηχανίας ἀπῆντησε κατ' ἀρχὰς μεγάλας δυσκολίας ἐν Ἀγγλίᾳ, διότι ἡ Κυβέρνησις, ἐπηρεασθεῖσα ἀπὸ τὰς περιστάσεις τῶν ὕφαντῶν μεταξωτῶν καὶ μαλλίνων ὕφασμάτων, ἐμπόδισε διὰ νόμου κατὰ τὸ 1721 τὴν χρῆσιν τζητίων, ξενικῶν ἢ ἐντοπίων, ἐπιβαλοῦσα τῷ πωλητῇ πρόστιμον εἴκοσι λιρῶν. Μετὰ δέκα καὶ πέντε ἔτη ἀνεκαλύφθη ἡ μεγάλη τοῦ νόμου τούτου παραλογία, ἐπομένως, τροποποιηθεισῶν τῶν διατάξεων του, ἐσυγχωρήθη ἡ χρῆσις τζητίων ὑπὸ τὸν ὄρον, ἵνα ἦ ὁ στήμων αὐτῶν ἐκ λινοῦ. Ἐκαστος δύναται νὰ φαντασθῇ τὴν ἀθλιότητα τῶν τζητίων ἐκείνων, ἐν τοῖς ὁποίοις δύο φυσικαὶ οὐσίαι, διαφοροτρόπως ἐνεργοῦσαι πρὸς τε τὰ χρώματα καὶ ὅλας τὰς χημικὰς οὐσίας, ἀνθίσταντο μετ' ἀκαταβλήτου ἐπιμονῆς πρὸς τὴν ἀρχὴν ἅμα δὲ καὶ τὴν ἐκβάσιν τῆς ἐργασίας, ἀπὸ τῆς πρώτης λευκάνσεως μέχρι τῆς ἐν γένει τελειοποιήσεως τοῦ προϊόντος.

Ὁ νόμος οὗτος ἐξηκολούθει ἐν Ἀγγλίᾳ μέχρι τῆς ὑπὸ Richard Arkright ἐφευρέσεως τοῦ μηχανισμοῦ τῆς νηματοποιίας, ὅτε καὶ ἡ ὕφαντοποιία εἰσῆλθεν εἰς νέον στάδιον προόδου μετὰ τοῦ λοιποῦ τῶν ἀνθρώπων φωτισμοῦ. Κατὰ τὸ 1774 νέος ἐπιεικέστερος νόμος ἐπέτρεψε τὴν ἐκτύπωσιν

χρωμάτων ἐφ' ὅλως βαμβακῆροῦ ὑφάσματος, ἐπὶ δασμῶ 3 δηναρίων κατὰ ὑάρδαν, αὐξηθέντι εἰς 3 ἥ, κατὰ τὸ 1806. Ὁ φόρος οὗτος ἀντεστοίχει πρὸς τὸ διπλάσιον τῆς κατὰ μέσον ὄρον τιμῆς τῶν ἐν χρήσει σήμερον κυλινδρικών τύπων καὶ διήρκησε μέχρι τοῦ 1831. Ἡ ἱστορία τοῦ νόμου τούτου θὰ ἦτο πολὺ χρήσιμος διὰ τοὺς ἐρευνητὰς τῶν αἰωνίων βάσεων τῆς ἐλευθέρας βιομηχανίας. Ὑπῆρχον δύο κλάσεις διὰ τὴν Ἀγγλικὴν τζητιοβιομηχανίαν, εἰς ἥ, καὶ ἥ, τὸ μῆκος τῶν ὁποίων ἐλογίζετο ἐν τῇ μὲν 24 ὑάρδας, ἐν τῇ δὲ 28. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν παραβάτην τῶν μέτρων τούτων τῆς βιομηχανικῆς ἀστυνομίας. Καταμετρήσεις, ἐξελέγξεις, σφραγιδές, ἐκδικήσεις, δωροδοκίαι, εἰσπράκτορες, καταπιεσταί, ἀπώλεια χρόνου καὶ ζημίαι παντοειδεῖς, ἰδοὺ ἢ συνοδεία ἥτις εἶπετο τῇ ἐκτελέσει τοῦ προκειμένου νόμου.

Ἡ ὑπὸ τοὺς ρητορικοὺς καὶ πολιτικοὺς, ἐν τῷ Κοινοβουλίῳ καὶ ἐν τῷ Ὑπουργείῳ, ἀγῶνας τοῦ Roulet Thompson, κατὰπτωσις τῆς ἀποπνειγούσης τὴν ἐθνικὴν βιομηχανίαν νομοθεσίας ταύτης ἀποτελεῖ νέαν οἰκονομικὴν περίοδον. Ἀρκοῦσιν οἱ ἐπόμενοι ἀλάνθαστοι ἀριθμοί, ἵνα δείξωσι τὰς δυνάμεις τῆς βιομηχανικῆς ἐλευθερίας, ἅμα ὡς καταπέσωσι τὰ δεσμὰ αὐτῆς. Ἐνῶ κατὰ τὸ 1828, τρία τοῦτέστιν ἔτη πρὸ τῆς ἄρσεως τοῦ ἐν λόγῳ δασμοῦ, ἡ εἰς τζήτια ἐτήσιος Ἀγγλικὴ ἐξαγωγή ἀνέβαινε εἰς 90,000,000 ὑάρδας, κατὰ τὸ 1841 ἡ ἐξαγωγή αὕτη ἀνέβη εἰς 330,000,000 ὑάρδας, τῷ δὲ 1867 προεβιάσθη αὕτη εἰς 900,000,000 ὑάρδας, ἀξίας 21,000,000 λίρ. στερλ. Ἐὰν πρὸς τῷ ποσῷ τούτῳ ὑπολογίσωμεν καὶ τὴν ἐσωτερικὴν ἐν τῷ τόπῳ κατανάλωσιν, ἀναβαίνουσαν κατὰ πᾶσαν πιθανότητα εἰς 100,000,000 ὑάρδας, ἡ ὅλική τζητιο-παραγωγή τῆς Ἀγγλίας ἀνεβιάζετο κατὰ τὸ 1867 εἰς ἐν περίπου δισεκατομμύριον ὑαρδῶν. Ποσὸν σεβάσμιον βιομηχανικῆς ἀκμῆς, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ διαμοιράσωσιν ἀφ' ἐνός ἢ ἐλευθερία τῆς βιομηχανίας καὶ ἀφ' ἑτέρου ἢ σύγχρονος πρόοδος τῆς κοινωνίας ὑπὸ οἰκονομικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἐποψιν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν τελευταίαν, περιττὸν ν' ἀποδειχθῇ ἢ ἐπὶ τῆς προκειμένης βιομηχανίας ἐπίδρασις τῶν νεωτέρων ἀποκαλύψεων τῆς χημείας, τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς χαλκογραφίας. Πρέπει δὲ νὰ προσθέσωμεν καὶ τὴν ἐπιρροὴν τῆς μεγάλης ἐν τῷ σειρμῷ κοινωνικῆς δυνάμεως ἥτις ἀπανταχοῦ, ἰδίως δὲ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἐνδυμασίας, ἔδωκε τεραστίαν ὠθησιν εἰς τὴν ὁσημέραι τελειοποιήσιν ὅλων τῶν κλάδων τῆς κατ' αὐτὸν βιομηχανίας, διὰ τῶν ἀδιαλείπτων μεταβολῶν, τὰς ὁποίας εἰσάγει εἰς τὰς ἔξεις τῶν ἀνθρώπων.

ΠΑΥΛΟΣ ΤΖΟΛΑΣ.

ΑΙ ΤΙΜΑΙ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΕΝΙΑΥΤΩΝ.

Ἡ γονιμωτέρα μερὶς τοῦ ἔτους, τὴν ὁποίαν πρὸς τὰ κλίματα ἢ φύσις κατέταξεν ἐν τῇ δευτέρᾳ ἑξαμηνίᾳ (θέρρος, φθινόπωρον) ἐξασκεῖ σπουδαιοτάτην ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἐν χρόνῳ διαρρυθμίσεως τῶν τιμῶν. Ὅσον γενναιοτέρα ἢ δυνάμεις τῆς φύσεως, τόσον τὰ μέσα τοῦ ἀνθρώπου ἀφθονώτερα, ἵνα ποιήσῃ οὗτος εὐρυτέραν οἰκονομικὴν χρῆσιν. Τότε ἐνῶ τὰ πρῶτα ἐφόδια τῆς ζωῆς ὑποτιμῶνται, τὰ λοιπὰ, ἀναλόγως τῶν ποικίλων τῆς ἀγορᾶς περιστάσεων, εἰσάγονται μᾶλλον εἰς τὸ στάδιον τῆς ὑπερτιμῆσεως.

Ἡ πρακτικὴ αὕτη ἐννοία ἔσχε τελευταῖον μαθηματικὰς οὕτως εἰπεῖν, ἀποδείξεις ἀπὸ ἰδιαιτέρων μελετῶν τοῦ K. Laspreyers, ὅστις παρακολουθήσας ἀπὸ τοῦ 1871 τὰς κατὰ μέσον ὄρον μηνιαίας κυματώσεις τῶν ἐν τῇ ἀγορᾷ τοῦ Hambourg τιμῶν ἐπὶ 840 πραγματειῶν, ἀπέληξεν εἰς τὰ ἑξῆς πορίσματα:

1871	Α'	ἑξαμ.	ὑπετιμῆθησαν	93	πραγμ.	B'	ἑξ.	67	πραγμ.
1872	»	»	»	109	»	»	»	104	»
1873	»	»	»	117	»	»	»	115	»
1874	»	»	»	135	»	»	»	94	»
			ὄλον	454	»		ὄλον	380	»

Ἐὰν ἐν τῇ προκειμένῃ τετραετίᾳ αἱ μᾶλλον ἀπ' ἀλλήλων ἀπομεικρυσμένοι εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ὑποτιμήσεων ἑξαμηνίαι ἀνήκουσιν εἰς τὰ ἄκρα, τὸ 1871 ἔτος καὶ τὸ 1874, αἱ μικροτέρας δὲ διαφορᾶς εἰς τὰ μέσα, τὸ 1872 ἔτος καὶ τὸ 1873, ἐν τούτοις καθ' ὅλον τὸ διάστημα, ἐν ἀμοιβαίῳ τινι ὑπολογισμῷ, αἱ μὲν πρῶται ἑξαμηνίαι παρέσχον 454 πραγματείας ἐν ὑποτιμήσει, αἱ δὲ δευτέραι 380. Σημεῖον ὅτι ὑπῆρχον ἱκαναὶ κατὰ τὰς δευτέρας ἑξαμηνίας δυνάμεις, ἵνα ἀγορασθῶσι ζωηρότερον πλείονες πραγματεῖαι. Διαφέρει ἡ ἔντασις τῆς ὑποτιμήσεως, διότι, καθὼς παρατήρεῖ ὁ Κ. Laspreyres, ἡ κατὰ τὰς δευτέρας ἑξαμηνίας πρὸς ὑποτίμησιν τάσις τῶν ὑποτιμωμένων πραγματειῶν ὑπῆρξε δραστηριότερα τῆς ἐπὶ τῶν πρώτων ἑξαμηνιῶν ἀντιστοιχοῦ. Εἶναι δὲ τοῦτο πολὺ συνεπὲς κατὰ τὴν προκειμένην τῶν ἰδεῶν τάξιν, διότι ὅσαι πραγματεῖαι ὑποτιμῶνται ἀπὸ λόγων ἀφθονίας ἐν τῇ παραγωγικῇ δυνάμει τῆς φύσεως, κατ' ἀνάγκην θὰ αἰσθανθῶσι πολὺ πλείοτερον τὴν τάσιν τῆς ὑποτιμήσεως (συγκριτικῶς πρὸς ἄλλα προϊόντα), ἀφοῦ ἡ δύναμις τῆς φύσεως ἐν τῇ δευτέρᾳ ἑξαμηνίᾳ ἐνεργεῖ μᾶλλον ἀμέσως.

Εἶναι περίεργον, ὅτι ἡ τοσαύτην ἀσχοῦσα ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ὑποτιμήσεων διαφορὰ τῶν δύο τοῦ ἔτους ἑξαμηνιῶν πρὸς ἀλλήλας ἀποβαίνει ἀνευ σπουδαίας σημασίας, ὅσον ἀφορᾷ τὰς κυματώσεις τῶν τιμῶν αὐτὰς καθ' ἑαυτὰς, ἐὰν κρίνωμεν ἐκ τῶν ἐν λόγῳ πληροφοριῶν τῆς ἀγορᾶς τοῦ Hambourg, κατὰ τὸ σύνολον τῆς προκειμένης τετραετίας 1871—74.

1871	Α'	ἑξαμ. μετέβαλον τιμὰς	203	πραγμ.	Β'	ἑξαμ.	224
1872	»	»	»	»	»	»	228
1873	»	»	»	»	»	»	214
1874	»	»	»	»	»	»	211

ὅλον 870

ὅλον 877

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ὑπάρχει ποικιλία τις μεταξὺ τῶν μεταβολῶν τῶν τιμῶν ἀπὸ ἑξαμηνίας εἰς ἑξαμηνίαν, ἀμα

ὅμως ληφθῆ ὡς βᾶσις ἀριθμὸς τις ἐτῶν, ὡς ἐπὶ τοῦ προκειμένου τεσσάρων, ἡ περιφέρεια τῶν μεταβαλουσῶν τὰς τιμὰς τῶν πραγματειῶν μένει οὐσιωδῶς ἡ αὐτὴ, ὅπως μαρτυρεῖ ἡ μεταξὺ τοῦ ἀριθμοῦ 870: 877 ἀναλογία.

Ἐὰν ἐπὶ τῆς ἐν λόγῳ τετραετίας κατασκευάσωμεν μέσον τινα ὄρον τῶν ἐν ταῖς πρώταις ἑξαμηνίαις μεταβληθεισῶν κατὰ τὰς τιμὰς πραγματειῶν, ἀξιοσημείωτος εἶναι ἡ ἀναλογία αὐτῶν πρὸς τὸ σύνολον τῶν ὑποβληθεισῶν εἰς ἔρευναν πραγματειῶν τοῦ Hambourg. Ἐπὶ 840 πραγματειῶν 217 ὑπέστησαν σπουδαίας, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, μηνιαίας κυματώσεις, ἐνῶ αἱ λοιπαὶ 623 ἔμειναν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, σταθεραί. Συμβαίνει λοιπὸν καὶ ἐν τῇ οἰκονομικῇ ὅ,τι καὶ ἐν τῇ κοινωνικῇ ζωῇ. Τὰ εὐκίνητοτερα στοιχεῖα δὲν εἶναι τὰ πολυπληθέστερα. Ἐὰν δὲ οἱ κάτοικοι τῆς πόλεως συγκινοῦσι τὰ πράγματα ταχύτερον, περίξ ὅμως αὐτῶν ἐκπληροῦσι τὸν προορισμὸν τῶν αἱ στάσιμοι τῆς ἐξοχῆς ομάδες.

Ἡ μελέτη τῶν ἐν τῇ περιφερείᾳ τῶν τιμῶν εὐκίνητοτέρων πραγματειῶν συνδέεται πρὸς σπουδαιότατον κλάδον δημοσίων συμφερόντων. Ὁ πεφωτισμένος π. χ. δημόσιος θησαυρὸς δὲν δύναται νὰ ἐμπιστευθῆ εἰς τὰς φορολογικὰς μεθόδους αὐτοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς ἡσυχίας πνεύματος, προκειμένου περὶ πραγματειῶν εὐμεταβλήτου τιμῆς καὶ περὶ πραγματειῶν δυσμεταβλήτων. Καὶ τὸ ἡμερομίσθιον, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ κύριος μοχλὸς τῆς συντηρήσεως τῶν μεγάλων πληθυσμῶν, ἐπιρεάζεται ἐπὶ τοσοῦτον ἐκ τῆς τοιαύτης ἢ τοιαύτης περὶ τὰς τιμὰς ἀναπτύξεως τῶν κοινωνικῶν πραγματειῶν, ὥστε ἡ τελικὴ ἄρμονία τοῦ κοινωνικοῦ μισθολογίου ὑπὸ τὰς ποικίλας αὐτοῦ μορφὰς, εἶναι, κατὰ τὸ πλεῖστον, δημιούργημα τοῦ, ἐκ πρώτης ὄψεως ὑπὲρ πολὺ θεωρητικοῦ θεωρουμένου, ζητήματος τῆς εὐκινήσιας τῶν τιμῶν.

ΠΑΛΑΙΟ-ΚΑΘΟΛΙΚΟΙ ΕΝ ΓΕΡΜΑΝΙΑ.

Γεννηθέντες οὔτοι ἐκ τοῦ Παππικοῦ ἀλανθαστοῦ, στεροῦνται τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, ὅστις εἰσάγει τὰς μεγάλας μεταρρυθμίσεις ἐν τῇ θρησκευτικῇ κοινωνίᾳ. Ἡ καταδίωξις, ἣτις εἶναι ἡ βᾶσις ὄλων τῶν μεταρρυθμιστικῶν θριάμβων συνεπλήρωσε τὸ στάδιόν της· οὔτε ἐπεσκέφθη οὔτε ἐπίς εἶναι νὰ ἐπισκιάσῃ τοὺς ἀγῶνας τῶν Παλαιοκαθολικῶν. Τὸ φῶς εἶναι ἱκανὸν σήμερον, ἵνα ἀφίνωνται αἱ κατὰ μέρος συνειδήσεις εἰς τακτοποίησιν τῶν ἐσωτερικῶν αὐτῶν ὑποθέσεων.

Διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι τὸ κύριον τῶν τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ ἐνεργειῶν δὲν ἐξῆλθεν ἐτι τῶν ὀρίων τῆς ἀπὸ καθέδρας, οὕτως εἰπεῖν, ἐρεύνης. Ἐπὶ τοῦ ἀπηρχαιωμένου ζητήματος, ἂν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς ἢ καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, μακρὰ τελευταῖον συζητήσεις διενεργοῦνται ἐν τῇ συναθροίσει τῆς Βόννης. Πρὸς ποῖον σκοπὸν; Οἱ Παλαιοκαθολικοὶ δὲν τὸ κρύπτουσι, διότι ἐπιζητοῦσι τὴν προσέγγισιν τῆς ἑαυτῶν ἐκκλησίας πρὸς τὰς λοιπὰς καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν Ἀνατολικήν.

Ἀνεξαρτήτως πρὸς τὴν ἐκβασιν τοῦ ἐπιχειρήματος, τοῦ ὁποίου ἡ πρακτικὴ συνέπεια ἔσεται πάντοτε ἀμφίβολος (ἐνόσῳ ἢ Χριστιανικῇ ἀνθρωπότητι ἔχει μὲν ἐνώπιον τῆς τῆν Εὐαγγελικὴν ἐλπίδα τῆς μιᾶς ποιμνῆς, διαιρεῖται δὲ κατὰ φυσιολογικὴν ἀνάγκην εἰς διάφορα ποιμνιστάσια), ἐνδιαφέρει πάντως ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ἀνά χειρας ἀγῶνων ἐκ τῆς ἐπόψεως τῶν ἐνεργούντων αὐτοὺς προσώπων. Οὕτως ἡ ἰδιαιτέρα τῆς Καταστατικῆς ἐπὶ τοῦ πληθυσμοῦ τῶν Παλαιοκαθολικῶν ἐρευνα θὰ δείξῃ, οὐ μόνον ἐπὶ ποίων ἀριθμῶν στηρίζεται ἡ ὀπωσοῦν φιλόδοξος ἰδέα τῆς οἰονεῖ συνθηκολογήσεως, τρόπον τινὰ, μεταξὺ μεγάλων ἀφ' ἐνὸς ἐκκλησιῶν (τῆς Ἀνατολικῆς καὶ Ἀγγλικανικῆς) καὶ μὲ-

λις προχθεσινῆς ἀφ' ἐτέρου (τῆς Παλαιοκαθολικῆς), ἀλλὰ συγχρόνως καὶ τὴν εὐρωστίαν καὶ τὰς περαιτέρω τάσεις τοῦ ρεύματος τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ.

Κατὰ τὴν 31|12 Μαρτίου 1875 ὑπελογίσθησαν οἱ ἐν Γερμανίᾳ Παλαιοκαθολικοὶ εἰς 48 293, ἐκ τῶν ὁποίων 18 765 περιλαμβάνει ἡ Πρωσσία, 14 993 τὸ Βάδεν, 13 193 ἡ Βαυαρία, 1260 ἡ Ἑσση καὶ 402 ἡ Βυρτεμβέργη. Ἐν τούτοις ἡ κατὰ τὸ 1872 Πρωσσικὴ ἀπογραφὴ μόλις περιελάμβανε 1720 Παλαιοκαθολικοὺς. Ὡστε ἐν διαστήματι τριῶν ἐτῶν ἐνδεκαπλασιάσθη σχεδὸν ἐν Πρωσσίᾳ ὁ πληθυσμὸς τῶν Παλαιοκαθολικῶν. Ἀγαλόγως δυνάμεθα νὰ κρίνωμεν καὶ περὶ τῶν λοιπῶν τῆς Γερμανικῆς αὐτοκρατορίας χωρῶν.

Τὰ οἰκονομικὰ μέσα τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ πρέπει νὰ ἐξετασθῶσιν ἰδιαιτέρως, οὐχὶ ἐκ τῆς ἐπόψεως ὅτι ὁ ἐν τῷ ναῷ δουλεύων καὶ ἐν τῷ λαῷ τραφήσεται, ἀλλὰ πρὸς ἐκτίμησιν τῆς ἐντὸς τῶν πιστῶν οἰκούσης πρακτικῆς δυνάμεως. Τοιουτοτρόπως αἱ κατὰ τὸ 1874 εἰσφοραὶ τῶν ἐν Πρωσσίᾳ Παλαιοκαθολικῶν ἀνεβιβάσθησαν εἰς 89 596 δραχ. ἐπομένως κατὰ μέσον ὄρον, ἐπὶ τῆς ἀπαριθμήσεως τοῦ 1875, εἰς 3 σχεδὸν κατ' ἄτομον δραχ.

Ἐν τούτοις ἴσως δὲν θὰ ἦτο ἀπὸ σκοποῦ ἢ ἐκ τῆς εὐρυτέρας ἢ στενωτέρας ἐννοίας τοῦ Παλαιοκαθολικισμοῦ ἐπέκτασις τῆς προκειμένης ἐρεύνης καὶ πρὸς ἑτέρους συγγενεστάτης ἐπωνυμίας συναδέλφους τῶν ἐν Γερμανίᾳ. Τοιουτοτρόπως ἡ προμνησθεῖσα τοῦ 1872 Πρωσσικὴ ἀπογραφὴ περιλαμβάνει ἐκτὸς τῶν 1720 Παλαιῶν Καθολικῶν, 1800 Γερμανοὺς Καθολικοὺς, 1710 Ἀποστολικοὺς Καθολικοὺς καὶ 1388 Ἑλληνας Καθολικοὺς. Ποία εἶναι ἡ σχέσις μεταξὺ τῶν τμημάτων τούτων μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἐπαναστατικῆς, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ἰδέας κατὰ τοῦ Πάπα, περιττὸν νὰ ἐξετασθῇ. Ἀρκεῖ ἡ σημείωσις ὅτι οὐδὲν καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ ὅτι οἱ πολεμήσαντες τὴν ἐν τῇ συναθροίσει τῆς Βόννης ριφθεῖσαν φωνὴν «κατὰ μέρος ἢ δογ-

ματική» δὲν εἰσεχώρισαν ἱκανῶς εἰς τὴν φυσικὴν ἔννοιαν τῆς «ἐν τῇ ποικιλίᾳ Χριστιανικῆς ἀγάπης.»

ΑΓΟΡΑΙΑ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΥ ΩΡΑ.

Δι' ὄσους νομίζουσιν, ὅτι τὰ πολύτιμα μέταλλα ἀποτελοῦσιν ἀμετακίνητον μέτρον τῶν λοιπῶν ἀξιῶν, κατὰ πολὺ ἀπόλυτον τρόπον, ἐν τῷ αὐτῷ τοῦλάχιστον χρόνῳ καὶ τόπῳ, ἡ τελευταία οἰκονομικὴ ἱστορία περιέχει μάθημα τὸ ὁποῖον δανείζομαι ἐκ τῆς ἐν New York ἐμπορικῆς ζωῆς. Πρόκειται περὶ μίας ὥρας, 11—12 τῆς 1^{ης} 1^{ης} 1^{ης} Ἰουλίου 1875, ἧς ὑποβλήθεισα εἰς τὸν ἔλεγχον τῆς Καταστατικῆς, μαρτυρεῖ τὰς ἐπομένους ἀξομειώσεις τῶν τιμῶν τοῦ χρυσοῦ ἐν τῇ μεγάλῃ ταύτῃ τῆς Ἀμερικῆς ἀγορᾶς.

Ὑώρας λεπτ.	Τιμαὶ	Ὑώρας λεπτ.	Τιμαὶ	Ὑώρας λεπτ.	Τιμαὶ
11. 00	113 ¹ / ₈	11. 37	115 ⁷ / ₈	11. 47	113 ⁵ / ₈
11. 27	113 ³ / ₈	11. 38	115 ¹ / ₁	11. 48	113 ³ / ₈
11. 28	113 ¹ / ₂	11. 38	115 ¹ / ₁	11. 48	113 ⁵ / ₈
11. 29	113 ¹ / ₈	11. 39	114 ¹ / ₈	11. 49	113 ³ / ₈
11. 30	113 ³ / ₈	11. 39	114 ¹ / ₂	11. 50	113 ⁵ / ₈
11. 31	113 ² / ₈	11. 40	114 ¹ / ₁	11. 53	113 ³ / ₁
11. 31	114	11. 40	114 ¹ / ₂	11. 53	114
11. 32	114 ¹ / ₂	11. 41	113 ³ / ₁	11. 54	113 ² / ₈
11. 33	115	11. 43	114 ⁵ / ₈	11. 55	114
11. 33	115 ¹ / ₂	11. 44	114 ¹ / ₂	11. 55	114 ⁶ / ₈
11. 34	116	11. 45	114 ¹ / ₁	11. 55	114
11. 35	116 ⁵ / ₈	11. 45	114	11. 56	114 ¹ / ₈
11. 35	116 ³ / ₈	11. 46	113 ⁷ / ₈	11. 57	114 ¹ / ₁
11. 36	116 ¹ / ₁	11. 46	113 ³ / ₁	11. 57	114 ¹ / ₈
11. 36	116	11. 46	113 ⁵ / ₈	12. 00	114
11. 37	115 ⁷ / ₈	11. 46	113 ¹ / ₂		

Οὕτως ἐντὸς ἐξήκοντα τῆς ὥρας λεπτῶν ἐγένοντο 47 μεταβολαὶ εἰς τὴν τιμὴν τοῦ ἐν New York χρυσοῦ. Τὸ νευρι-

κώτερον τῆς ὥρας λεπτὸν ὑπῆρξεν τὸ 11. 46, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐγένοντο τέσσαρες μεταβολαί. Κατόπιν αὐτοῦ ἔρχεται τὸ 11. 55, ἀριθμοῦν τρεῖς μεταβολάς, μετὰ τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ ὑπολογισθῇ ἡ συνέχεια τῶν ἐξ λεπτῶν ἀπὸ 11 35 μέχρι 11. 40, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἀριθμεῖ ἀνὰ δύο μεταβολάς. Ἐπίσης ἀνὰ δύο μεταβολάς ἀριθμοῦσι καὶ ἕτερα ἐξ τῆς προκειμένης πρὸς λεπτά. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ λοιπὸν αὐτῆς διάστημα, πρέπει νὰ θεωρηθῇ τοῦτο ὡς διατελοῦν ἐν προπαρασκευαστικῇ τρόπον τινα ἡρεμία, ἡ ἀναλογία τῆς ὁποίας πρὸς τὴν ἀνὰ χεῖρας εἰς τὸ θέμα τῶν τιμῶν δραστηκὴν ἐνεργεῖαν εἶναι ὡς 46: 14. Ἀλλ' ὁποία δύναμις ἐν τῇ ἐνεργείᾳ ταύτῃ! Ἐντὸς μιᾶς ὥρας ἐὰν ὑποθέσωμεν παρακαταθήκην 100 ἑκατομμυρίων χρυσοῦ, ἡ ἀξία αὐτοῦ ἀνέβη εἰς 116 ¹/₈ καὶ κατέβη εἰς 113, ἵνα ἐν τῷ μεταξύ ὀμλήση τὴν πειστικωτέραν γλῶσσαν εἰς τὸ ζήτημα τῶν τιμῶν, τὸ ὁποῖον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὁ μεγαλείτερος ἄξων τοῦ τροχοῦ, τοῦ διανεμόντος τὰς περιουσίας μεταξύ τῶν ἀνθρώπων.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΒΟΣΝΙΑΣ ΚΑΙ ΕΡΖΕΓΟΒΙΝΗΣ.

Αἱ κατὰ τὴν Ἐρζεγοβίνην σύγχρονοι ἐπαναστατικαὶ περιπέτειαι μὲ ὠδήγησαν εἰς τὴν μελέτην τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τοῦ εἰς ὃ ἀνήκει ἡ χώρα αὕτη μεγάλου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας τμήματος, γνωστοῦ ὑπὸ τὸ ὄνομα Βοσνία (Βυζαντινὴ Τριβαλλία). Διότι πάντοτε αἱ πολιτικαὶ σχέσεις πρέπει νὰ συμβαδίζωσι μετὰ τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἐνῷ δὲν ἔχω κατὰ νοῦν τὴν ἀνάμιξιν εἰς τὸ ἐπίμαχον νῦν ζήτημα, ὁ σκοπὸς μου εἶναι ἡ καλλιέργεια ἀφ' ἑνὸς τῆς ἐπιστήμης καὶ ἀφ' ἑτέρου τῆς πρακτικῆς συνηθείας τῆς ἀπὸ τοιούτων μεθόδων ἐξετάσεως τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων.

Ὅσοι μεταξὺ τῶν ἀναγνωστῶν μου ἔχουσι τὴν περιέρ-

γειαν νά ρίψωσιν βλέμμα ἐπὶ τοῦ χάρτου τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας κατὰ τὸ Βοσνικὸν αὐτῆς μέρος, εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ ἔρριπτον εὐθὺς ἀλλεπάλληλα. Ἐκαστος νομίζει καὶ πολὺ εὐλόγως ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι ἡ μεγάλη θύρα τῆς οἰκουμένης. Ἐὰν τὸ ἠθέλησεν ἡ Θεία Πρόνοια, τὸ ἐπολέμησεν ὄμως ἡ ἱστορικὴ διπλωματία, καὶ ἀλλαχοῦ μὲν, ἰδιαιτέρως δὲ κατὰ τὴν Βοσνίαν, ἥτις διὰ μακρᾶς καὶ στενωτάτης λωρίδος Αὐστριακῆς γῆς ἀποκλείεται ἐκ τοῦ Ἀδριατικοῦ πελάγους. Κατὰ τὰ λοιπὰ ἡ Βοσνία εισέρχεται ὡς ἔμβολον ἐν τῷ σώματι τῆς Αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας, ἔχουσα πρὸς τὰ ἀνατολικά πλευρά της τὴν Σερβίαν καὶ πρὸς τὰ μεσημβρινὰ τὸ Μαυροβούνιον καὶ τὴν Ἀλβανίαν. Τὸ σχῆμα της εἶναι ἐπίμηκες· ἐκ δὲ τοῦ ἀντιθέτου πρὸς τὴν Αὐστρίαν ἄκρου αὐτοῦ ὀλίγη ἀπόστασις διὰ μέσου τῆς Σερβίας χωρίζει τὴν Βοσνίαν ἀπὸ τῆς Μακεδονίας. Ἐκ τοῦ στενοῦ τούτου διέρχεται ἡ μεγάλη ἀπὸ Κωνσταντινουπόλεως Εὐρωπαϊκὴ ὁδὸς, ἥτις διὰ τῆς Θράκης, Μακεδονίας καὶ Βοσνίας συνδέει τὴν Ἀνατολὴν μετὰ τῆς Δύσεως ἀπὸ πολλῶν ἱστορικῶν, στρατηγικῶν καὶ οἰκονομικῶν λόγων.

Ἡ Βοσνία ἀποτελεῖται ἐκ 46000 □ χιλιομέτρων, διαιρεῖται δὲ εἰς τρία κυρίως μέρη, τὴν Κροατίαν, τὴν Ἑρζεγοβίνην καὶ τὴν ἰδίως Βοσνίαν, ἐν ἣ περιλαμβάνεται καὶ ἡ Ἰασκία. Ὁ ὅλος πληθυσμὸς τῆς χώρας ταύτης, ὠνΣλαβικῆς κυρίως καταγωγῆς, περιελάμβανε τῷ 1860 περὶ τὸ ἑνέκατομύριον κατοίκων, ἐξ ὧν οἱ ἡμίσεις Χριστιανοὶ (400 χιλ. Ὀρθόδοξοι καὶ 100 χιλ. Καθολικοί), οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τῆς ἐπὶ Μωάμεθ Β' κατακτήσεως (1464) Μωαμεθανοί. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων θρησκευτικῶν ομάδων ὑπάρχει χαρακτηριστικὴ ἀντίθεσις, διότι οἱ μὲν Μουσουλμάνοι εἶναι μᾶλλον πνευματικῶς ἀνεξάρτητοι, ἐξ οὗ καὶ οἱ λοιποὶ πιστοὶ τοὺς θεωροῦσι ὡς ἡμιπίστους, οἱ δὲ Χριστιανοὶ διατελοῦσιν ὑπὸ βαρύτερον τοῦ ἱερατείου αὐτῶν ζυγόν.

Ἡ Βοσνικὴ χώρα διαιρεῖται κατὰ μῆκος εἰς δύο ἀνισα μέρη ὑπὸ τῶν Διναρικῶν Ἀλπεων, αἵτινες ὡς, γνωστὸν,

διασχίζονται ἐπὶ τῶν Ἀλβανο-Μακεδονικῶν ὀρίων εἰς δύο πτέρυγας, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἀποτελεῖ τὸν Αἴμωνα καὶ ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Εὐξείνιον Πόντον, διαχωρίζουσα τὴν Μακεδονίαν καὶ τὴν Θράκην ἀπὸ τῆς Βουλγαρίας, ἡ δὲ ὁδηγεῖ πρὸς τὸν Ἴσθμὸν τῆς Πελοποννήσου. Διὰ τῶν διαφόρων διακλαδώσεων τῆς μεγάλης ταύτης τῶν ὁρέων σειρᾶς ἡ Βοσνικὴ ἀποβαίνει οὐσιωδῶς ὀρεινοτάτη χώρα, μεταδίδουσα εἰς τὰ προϊόντα καὶ τοὺς κατοίκους αὐτῆς ὅλας τὰς φυσικὰς συνεπείας τοῦ γεωργικοῦ της χαρακτῆρος. Οἱ μὲν ἄνθρωποι εἶναι κράσεως ἰσχυρᾶς καὶ φιλοπολέμου, χορηγήσαντες, καθ' ὅλας τὰς ἐποχὰς, σημαντικὰς ἐπικουρίας τόσον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὅσον καὶ πρὸς τοὺς Τούρκους δορυκτῆτας αὐτῶν. Ἡ στρατιωτικὴ δύναμις τοῦ τόπου δύναται ἐν ἀνάγκῃ νὰ ἀναβῆ μέχρις 100—120 χιλ. ἀνδρῶν, ἐξ ὧν αἱ 50—60 χιλ. δύνανται εὐκόλως νὰ ἐξέλθωσι καὶ πέραν ἔτι τῶν Βοσνικῶν ὀρίων. Ἐν γένει τὰ πολεμικὰ ἔργα ἐντὸς τῆς Βοσνικῆς χώρας πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς δυσχερέστατα πρὸς τὴν ἐξωθεν ἐπίθεσιν. Κατὰ πᾶν βῆμα ὄρη ὑψηλά, δάση πυκνά, κρημνοὶ καὶ κλεισώραιοι, ὄχυράματα καὶ μεσαιωνικοὶ πύργοι ἀποτελοῦσι δυσμαχῆτους ἀντιστάσεις. Ἡ βαρβαρότης τῆς χώρας εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὴν ἐκ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης ἀπομόνωσιν αὐτῆς.

Τὸ κύριον ἐν Βοσνίᾳ ἐπάγγελμα ἀνήκει εἰς τὴν γεωργικὴν, τῆς ὁποίας τὰ προϊόντα εἶναι ἀνώτερα τῆς ἐσωτερικῆς καταναλώσεως, ἐπομένως σπουδαῖαι ποσότητες ἐντεῦθεν ἐξάγονται κατ' ἔτος διὰ τῶν Αὐστριακῶν ὀρίων. Ἡ κτηνοτροφία ἔρχεται κατόπιν εἰς ἵππους, βόας, χοίρους καὶ πρόβατα. Ἐν γένει ἡ χώρα εἶναι δεξιωτάτη πρὸς τοιοῦτον εἶδος καλλιεργείας, πλήρης οὔσα ἐκ μεγαλοπρεπῶν καὶ εὐρυτάτων λειμώνων. Πρέπει ἰδιαιτέρως νὰ σημειωθῇ καὶ ἡ μεταλλουργικὴ τῆς Βοσνίας βιομηχανία, ἐνασχολοῦσα πλέον τῶν 3 χιλ. ἀνδρῶν ἐν τοῖς παρὰ τὸ Κρέσσεβον σιδηρείοις, τῶν ὁποίων τὰ προϊόντα κατεργάζεται ἐν τῷ τόπῳ ἡ ὀπλοποιεῖα καὶ ἡ λοιπὴ ἀπλοϊκὴ σιδηρουργικὴ.

Ἐν γένει ἡ χώρα εἶναι πεπραιομένη ὑπὸ μεγάλης πα-

ραγωγικής δυνάμεως, τῆς ὁποίας ὁμως εἰσέτι, ὡς πολλαχοῦ τῆς Ἀνατολῆς, ἐλλείπουσιν οἱ πεφωτισμένοι καλλιεργηταί. Δύναται νὰ θρέψῃ, ἀντὶ τοῦ ὑπάρχοντος ἀραιοῦ πληθυσμοῦ, πέντε καὶ πλέον ἔτι ἑκατομμύρια. Ἐὰν τὰ ἄκρα τῶν ὄρεινῶν διαμερισμάτων αὐτῆς εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀτίθασσα, αἱ κοιλάδες ὁμως διαδέχονται ἀλλήλας μετὰ ἐξόχου γονιμότητος. Ἡ φυσικὴ δενδροκομία εἶναι πλουσιωτάτη καὶ ἠδύνατο ὀλοκλήρους νὰ οἰκοδομήσῃ στόλους. Τὰ ὀπωροφόρα δένδρα εὐρίσκονται εἰς δασώδη κατάστασιν, ὡς π. χ. αἱ δαμ. σκηνέαι, ἐκ τοῦ καρποῦ τῶν ὁποίων κατασκευάζεται ποτὸν εἰς γενικωτάτην χρῆσιν ἀντὶ οἴνου, ἐφ' ὅσον ἡ καλλιέργεια τῆς ἀμπέλου ὑπόκειται πολλαχοῦ τῆς χώρας εἰς κλιματικὰς δυσχερείας.

Ἴνα δοθῇ ὀλική τις ἔννοια περὶ τῆς οἰκονομικῆς τοῦ τόπου σημασίας δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν αἱ ἐξῆς πληροφορίες περὶ τῆς ἐξωτερικῆς αὐτοῦ συναλλαγῆς. Οὕτως ἡ μὲν Βοσνία ἀντήλλαξεν 23 $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. φράγκων κατὰ τὸ 1867 καὶ 27 $\frac{1}{10}$ κατὰ τὸ 1868, ἡ δὲ Ἐρζεγοβίνη τῷ 1866 μὲν 5 $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. τῷ 1867 δὲ 7 $\frac{1}{10}$, τῷ 1868 8 $\frac{1}{10}$ τῷ 1869 δὲ 9 $\frac{1}{10}$. Ἐπὶ τῆς Βοσνικῆς τοῦ 1868 εἰσαγωγῆς τὸ κύριον εἶναι τὰ χρωματιστὰ βαμβακῆρὰ ὑφάσματα 3 σχεδὸν ἑκατομ. φρ. τὰ ἐριούχα 2 ἑκατομ. τὰ νήματα 1 $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. ὁ καφὲς καὶ ἡ ζάκχαρις 2 $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. ὁ οἶνος καὶ τὸ οἰνόπνευμα 1 $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. κλπ. Ἡ ἀντίστοιχος ἐξαγωγή περιελάμβανεν 1 σχεδὸν ἑκατομ. εἰς σιτηρὰ, 1 $\frac{1}{10}$ εἰς κτήνη, $\frac{1}{10}$ εἰς δέρματα $\frac{1}{10}$ εἰς ἔρια κλπ. Ἐκ τῶν λεπτομερειῶν τούτων φαίνονται αἱ καθολικαὶ τάσεις τῆς χώρας ὅσον δὲ καὶ ἂν εἶναι μικρὰ ἢ πρὸς τὰ πρόσω ἀνάπτυξις αὐτῆς, τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι ἐπὶ τοῦ ὅλου ἔχει τι οὐσιωδῶς σταθερόν. Δὲν ὑπολείπονται εἰμὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν γενικὰ τῆς κοινωνίας ἔργα πρὸς περαιτέρω ὥθησιν τῶν ὑπαρχόντων τῆς προόδου στοιχείων.

Ἡ Βοσνία εἶναι ἐκ τῶν μᾶλλον κατωκημένων τμημάτων τῆς Τουρκικῆς Αὐτοκρατορίας. Ἐὰν οἱ πυκνοὶ τῶν πόλεων πληθυσμοὶ εἶναι ἰδιαίτερον αἰσιωτέρου μέλλοντος

γνώρισμα, μὴ λησμονήσωμεν ὅτι ἡ πρωτεύουσα τῆς Βοσνίας Σεράγεβον (Βοσνα-Σαράϊ) εἶναι ἡ τετάρτη κατὰ τὸν πληθυσμὸν πόλις τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας (Κωνσταντινούπολις 1100 000, Ἀδριανούπολις 110 000, Θεσσαλονίκη 80000, Σεράγεβον 70 000, Φιλιππούπολις 60 000 κλπ.). Κειμένη ἡ πόλις αὕτη ἐπὶ τῆς προμνησθείσης μεγάλης Εὐρωπαϊκῆς ὁδοῦ ἀποτελεῖ τὸ κέντρον τῆς ὅλης κατὰ τὰ βορειοδυτικὰ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας κοινωνικῆς ζωῆς, τῆς ὁποίας δὲν λείπουσιν καὶ μικρότεραι διακλαδώσεις ἀπὸ τῆς Τραουνίκης μέχρι Μοστάρ τῆς πρωτεύουσης τῆς Ἐρζεγοβίνης, τῶν ὁποίων ἑκάστη περιλαμβάνει ὑπὲρ τὰς 10 χιλ. κατοίκων.

Ἐκ τοῦ μέσου τοῦ ἀστικοῦ τούτου πληθυσμοῦ θὰ ἐξέλθῃ ἐν καιρῷ ἡ ἀληθὴς χειραφέτησις τῆς χώρας, ἥτις, καθόλου εἰπεῖν, διατελεῖ ὑπὸ εἶδος τι αὐστηροτάτου τιμαριωτικοῦ συστήματος, καθ' ὃ ὀλίγοι μὲν εἶναι οἱ κύριοι τῆς γῆς (ἀπόγονοι τῶν παλαιῶν κατακτητῶν ἢ παλαιῶν ἀρχόντων), ὁ δὲ πολὺς λαὸς συντρίβει τὸν βίον αὐτοῦ, ποτίζων διὰ τῶν ἰδρώτων του ἀλλότρια καὶ ἀχάριστὰ πρὸς αὐτοὺς κτήματα. Τοιοῦτοτρόπως πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἀκριβέστατον, ὅτι ἐν τῇ Βοσνικῇ χώρᾳ τὸ πρῶτον ζήτημα εἶναι τὸ οἰκονομικόν, πέραξ τοῦ ὁποίου συναθροίζονται ὅλαι αἱ εὐφλεκτοὶ τῆς πολιτικῆς ὕλαι, εἴτε ἀπὸ τῶν γενικῶν τῆς Ἀνατολῆς περιστάσεων, εἴτε ἀπὸ τοπικῶν ἰδίως αἰτιῶν. Μεταξὺ τῶν ἠχηροτέρων φωνῶν τῆς ἀγωνιζομένης νῦν ἐν Ἐρζεγοβίνῃ ἐπαναστάσεως δὲν πρωτεύει ἡ τῆς ἐνθουσιώδους ἐλευθερίας. Ὑποκρύπτεται ἡ κοινωνικὴ κραυγὴ «κάτω οἱ ἐκμεταλλεῦόμενοι τοὺς ἐργάτας τῆς ἐξοχῆς μεγάλοι γαιωκτῆται», περιπλέκονται μεγάλαι φορολογικαὶ δυσκολίαι καὶ τελευταῖαι ἔρχονται αἱ διοικητικαὶ περιπλοκαί.

Ἐν γένει περιμένεται πάντοτε διὰ τὴν Ἀνατολὴν ὁ πολιτικὸς ἐκεῖνος, ὅστις θὰ κατασκευάσῃ τὴν πρακτικὴν δύναμιν αὐτῆς ἐν τῷ χωνευτηρίῳ τῆς οἰκονομικοπολιτικῆς.

ΧΡΟΝΙΚΑ.

Δύο εἶναι τὰ μεγάλα ζητήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Τὸ ἓν εἶναι ἑσωτερικόν, διατελεῖ δὲ ἐπὶ τῆς τροπέζης μετὰ σταθερότητος, τὴν ὅποیان οἱ καιροὶ πανταχόθεν ἐπιδεικνύουσιν εἰς ἐκείνους, οἵτινες δύνανται νὰ ἀναγνώσωσιν εἰς τὴν μυστηριώδη βίβλον τῆς δρώσης ζωῆς τῶν ἔθνῶν. Τὸ ἕτερον ζήτημα εἶναι ἐξωτερικόν καὶ διατρέχει κρισιμωτάτην περιόδον συναθροίσεως τῶν πνευματικῶν δυνάμεων τῆς ἡμετέρας φυλῆς.

— Πρὸς τὸ βορειοδυτικόν τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου ἀκούονται ἤχοι τινες ἀδιάγνωστοι. Δὲν ἀνήκουσιν εἰς Ἑλληνικὴν σάλπιγγα. Διὰ πολὺν χρόνον διχόθυονε τὰς ἡμετέρας τύχας ἢ ἐξώθεν πρὸς τὰ ἑσω πολιτικῇ. Ἡ ἐναντία διεύθυνσις εἶναι προτιμωτέρα. Ὄταν δὲ τεθῆ ἡ μηχανὴ τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς ἐνέργειαν, δὲν ἔχει ἀνάγκην τῶν ἀνέμων, ἵνα κινήσωσιν αὐτήν.

— Ἡ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἀνατολῆς διέρχεται σπουδαιοτάτην φάσιν. Δάνεια ἐπὶ δανείων ἐπιβαρύνουσι τὰ διάφορα τμήματα αὐτῆς. Ἀπὸ τῆς Ρωμανίας μέχρι τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἢ ἐπ' ἄλλοτρῶις προσωρινὴ ζωὴ ἀποτελεῖ τὴν ὑψηλὴν τῶν Κυβερνήσεων ἐμπειρίαν. Ἐν τούτοις ἐκείνη εἶναι ἢ πράγματι βιώσιμος πολιτικῇ, ἥτις ἐννοεῖ τὴν οἰκείαν τῆς οἰκονομικῆς ἰσορροπίας γλῶσσαν. Ὄταν ἐν εἰρήνῃ ἢ φωνῇ τῆς δὲν εἶναι πειστικῇ, ἐν παραχαῖς θὰ ἀποτελέσῃ κυκεῶνα καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις βάρβαρον.

— Ἐν Μονάχῳ κατ' αὐτὰς συγκροτεῖται συνέδριον τῶν Γερμανῶν οἰκονομολόγων. Πόσα ὀφείλει ἡ Γερμανικὴ ἐνότης εἰς τὴν συνεργασίαν τῶν θιασωτῶν τῆς οἰκονομικῆς! Δύναται δέ τις νὰ εἴπῃ καὶ διὰ τοὺς Ἀνατολικοὺς λαοὺς, ὅτι ἡ πρακτικὴ καλλιέργεια τοῦ κλάδου τούτου τῆς ἐπιστήμης περιέχει τὸ ἥμισυ τοῦ μεγάλου αὐτῶν ζητήματος.

— Ὁ Ἕλληγν νομοθέτης ἔχει ἀνά χεῖρας κρισιμωτάτην σανίδα τῆς ἐκ τοῦ μέρους τούτου σωτηρίας. Θὰ ἀνορθώσῃ τὰ οἰκονομικά τοῦ τόπου; Εὐθύς θὰ ἀνοίξῃ τὴν πρὸς τὸ μέλλον τοῦ Ἑλληνισμοῦ εὐρείαν τῆς πολιτικῆς μηχανῆς ὁδόν. Τὰ πράγματα ἔχουσιν ἀνάγκην νεύρων. Ταῦτα δὲ δὲν εὐρίσκονται εἰ μὴ ἐν τῇ οἰκονομικῇ τῆς ἔθνικῆς ἰκανότητος, ἀπὸ πνεύματος καὶ ὕλης ὁμοῦ, εὐρωστίᾳ.

Ἐν Κηφισίᾳ, 1 Σεπτεμβρίου 1875.